

Ч. 7—8.

31 травня 1924 р.

Ч. 7—8.

ЗМІСТ:

1. АНТІН ПАВЛЮК. „Польовий Ісус”.
Поема.	10. ПОСОЛ М. ЧУЧМАЙ. Розвиток і об'єд-
нання української кооперації.
2. ПЕРША ВИСТАВА УКРАЇН. ДРУКІВ.	11. В. О—СЬКИЙ. Анатоль Франс.
3. МИКОЛА ВОРОНОЙ. Весна. Поезія.	12. В. ОСТРОВСЬКИЙ. До українських
письменників.
4. ОЛЬГА-ОЛЕКСАНДРА ДУЧИМІНСЬКА.
Перервана пісня. Оповідання.	13. БІБЛІОГРАФІЯ. Книжки. Часописи. Но-
ві видання.
5. МЕСИХІ. Привіт весні. Поезія.	14. Т. Японський театр.
6. КЛИМ ПОЛІЩУК. Микола Вороний.
Поезія.	15. ПОВІТРЯНА КОМУНІКАЦІЯ.
7. НОМО. Зносиці з духами (продовж.).	16. КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ СПРАВИ.
8. АНТІН ПАВЛЮК. З циклю „Ясне літо”.	17. ПРИРОДА, НАУКА, ВІНАХОДИ.
9. ХОЛМЩАК. Протоієрей Іоанн Козлов-
ський. Некрольоґ.	18. ВІДПОВІДЬ БРЕХУНАМ.
	19. ПОВІДОМЛЕННЯ.

ВАРШАВА.

ЦІНА 1 ЗЛ. 10 ГР.

Подвійне число.

До пп. українських торговців і промисловців.

РЕДАКЦІЯ „НАШОГО СВІТУ“ ПОВІДОМЛЯЄ, ЩО:

1) приймає до безплатного уміщення в „економічному відділі“ описи всіх торговельних і промислових фірм з метою ознайомити населення з рідним промислом і торгівлею й допомогти їх розвою. Але, з огляду на величезні видатки на видання, просимо торговельні й промислові фірми одночасно надсилати нам свої оголошення й платню за них.

2) „Наш Світ“ розпочав працю над складенням „Провідника по українській торгівлі й промислу“—адресової книги всіх українських фірм, яку дасть своїм передплатникам в характері безплатного додатка. Отже закликаємо всі наші фірми: індивідуальні, спілки фірмові, з обмеженою порукою й акційні, а також усі кооперативи, видавництва, установи фінансові, майстерні й т. инш. надіслати інформації по такій схемі: 1) прізвище й ім'я власника (особи фізичної), назва власника—спілки чи кооператива (особи правової), 2) назва фірми, 3) бранжа: що виробляє чи продає (напр.: машини й знаряддя рілльничі, залізо, цвяхи, дріт, бляха, кухонні річі й т. д.), 4) Адреса, 5) Телефон. Роблячи прислугу фірмам, бажаємо, щоб усі фірми були нашими передплатниками.

3) Фірми, які дають свої оголошення до „Н. Світу“, матимуть безплатно оголошення в книжці „Провідник“.

Просимо наших Читачів повідомити про вищезазначене всі місцеві українські фірми.

КОМІСОВІ ДОРУЧЕННЯ НА:

1) ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ ДО РОСІЇ І НА УКРАЇНУ, 2) ПЕРЕСЛАННЯ ЛИСТІВ, ДОКУМЕНТІВ, КОШТОВНИХ РІЧЕЙ І ПАПЕРІВ, ПАЧОК І Т. ИН. 3) ВИКЛОПОТАННЯ РІЖНИХ ДОКУМЕНТІВ; МЕТРИК, КОПІЙ, АТЕСТАТІВ, ДИПЛОМІВ, ШЛЮБНИХ СВИДОЦТВ І Т. ИН., 4) ДОБУВАННЯ ВСІЛЯКИХ ІНФОРМАЦІЙ ВІД ІНСТИТУЦІЙ І УРЯДІВ У ПОЛЬЩІ Й ЗА КОРДОНОМ, 5) КУПІВЛЮ, ПРОДАЖ І ЕКСПЕДИЦІЮ РІЖНИХ ТОВАРІВ І МАЙНА ДЛЯ ПРИВАТНИХ ОСІБ, КРАМНИЦЬ, КООПЕРАТИВІВ І Т. Д.

виконує представник на Польщу **Російсько-Англійського Експресу** (централя в Берліні) **Aleksander Wosko-
bojnikow, Warszawa, Długa 31 m. 45.**
Konto czekowe w P. K. O. № 7180.

Уділяються поради й висилаються проспекти по одержанню поштових марок.

УВАГА: Особливо важне для осіб, що мешкають на провінції і не бажають наражатися на великі видатки на подорож для залагодження своїх справ особисто.

Адміністрація „Нашого Світу“

просить:

- 1) пп. Передплатників заздалегідь вислати передплату на червень місяць і надіслати адреси своїх знайомих, яким вишлемо пробні числа „Н. Св.“.
- 2) Книгарні і Кіоски — надіслати гроші за продані останні числа;
- 3) Просвіти — розповсюдити „Наш Світ“ серед своїх членів;
- 4) Фірми — вирівняти рахунки за оголошення;
- 5) Тих, що ще не вислали передплати за травень, — негайно вислати.

Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка.

Львів, Ринок 10.

продає по зниженій ціні до кінця квітня

„АКОРДИ“

найбільшу та прегарно ілюстровану антологію української поезії, зладжену д-р Ів. Франком.

Ціна пр. 4.500.000, опр. 7.500.000 Мп.

КРІМ ЦЬОГО, МАЄ КНИГАРНЯ БАГАТО ІНШИХ БЕЛІТРИСТИЧНИХ І НАУКОВИХ ТВОРІВ. ЖАДАЙТЕ КАТАЛОГІВ. НА ПРОВІНЦІЮ ВИСИЛАЄ ЗА ГОТІВКУ АБО ЗА ПІСЛЯПЛАТОЮ.

Видавництво „РУСАЛКА“,

Львів, Куркова 10.

друкує слідуєчі календарі на 1925 рік:

- 1) „Господарський Календар“ на 1925 рік, багато ілюстрований, 10 арк. друку великої вісімки.
- 2) „Веселий Календар“ на 1925 рік, того ж формату, ілюстрований.

ОГОЛОШЕННЯ до обох Календарів приймаються по ціні 50 зол. польськ. за сторінку.

Адреса Редакції: „РУСАЛКА“, ЛЬВІВ. КУРКОВА 10.

НОВОВІДКРИТА РОБІТНЯ ТКАЦЬКО-КИЛИМАРСЬКА МИХАЙЛО ГОРБОВИЙ

Косів ад Коломия.

Приймає замовлення на ткацько-килимарські вироби по присланім або довільним взірцям.

Робота солідно винічена, з найкращого матеріалу, витримає всяку конкуренцію.

Замовлення виконуються по черзі напливу.

НАШ СВІТ

іміґстрований літературний і
популярно-науковий тижневик.

Ч. 7—8.

Варшава 31 травня 1924 р.

Ч. 7—8.

Робітники молота — робітникам пера.

З ініціативи робітника-емігранта І. Бородайкевича в Трентоні, Н. Дж., засновалося робітниче товариство допомоги письменникам-емігрантам імені Мих. Драгоманова, метою якого є матеріальна підтримка українських письменників-емігрантів, що живуть у нужді в різних країнах Європи.

До Президії обрані: І. Бородайкевич (голова), Й. Стадник (заступник голови), В. Гасій (секретар), І. Масляк (скарбник) і контрольори: Сабат та Михальчишин.

Т-во ухвалило, що членська вкладка до цього товариства має виносити місячно 25 центів.

Т-во розвинуло широку акцію по зборі пожертв і звернулося до громадянства через українську американську пресу з гарячим закликком підтримати започатковану ним працю.

На знімку — заснователі Т-ва, посередині голова президії І. Бородайкевич.

АНТІН ПАВЛЮК.

„Польовий Ісус”.

Поема.

(Уривок).

II.

На чолі Твому — туга ясна. В очах Твоїх — жала вогнів. Так. Покинув я радість і щастя, як безумно ці дні полюбив.

Дикий шал, злобний безум і холод... Хто розділить самотність мою?! — Це прокляття віків, безуміючі молоти, — як схиливсь я, припав, — пізнаю.

Я пізнав Тебе в муках і хочу! Ось дивись — сурма бурь заграє! О, рубінові іскри із ночі у оголене серце моє!...

Польовий залишив нас безжально і у Божому Домі всі ми. Лиш шалено, распучно, печально головою бить мури п'їтьми.

Ось жорстокі, вечірні тїни простяглися в простір, як хрести і болюче так мариться беріг Твій синій, чоло в бурі так ніжно овїяла Ти.

І застужений крик розірвався в холодних полях, розридався. Що я знаю?! Калино! Я кровю впивався. О, давно вже я звик, — щоб з ночей озивався і в очі допитливо ворог вдивлявся.

І в безмір давно завогнілись смолоскипи сел, — хід Величнїх. Див. О, над ними зачервонїли Твої пальці високо у темїнь... Ах, — тремтїння пожарів-псалмів!...

Згляньсь! Прийди! Роздмухну я заграву. Запалю Тобі всі свїти. Моя нїжна, добра, ласкава омором своїм захисти!

Згляньсь. В очах Твоїх жала принадні. В Твоїх ночах давно вже я кров'ю всі кроки зросив, на шляхах запльованих, чадних вже навїки туга і радість, — страшна пам'ять подїяних Див.

III.

Прїснилася. З нїмих руїн вставала, з мли, із диму. І я почув безмірний дзвїн вночі. О, дзвони не-вслїдимї!

Схилилася цілунком. В поля ізнов веде і стеле медяно розвїяні чари, — що Польовий Христос їде і сонм Його десь селами їде... Їде в огні пожарів.

Ах, довга, довга — синя нїч була. І сяли синї очі святих... І виздрїв день. І став у — віч... Що маю бїль жаги ховати?!

Прощався з любов'ю я під хрестом в полях, — від себе відпустила... Плели у вечорї, як хмїль, хмари мережева химерні... І дївчина моя десь за селом лишила вінок із рути й терну.

IV.

І я не жалкую. Не плачу. І не клену холодні дні. Далекі, тихі села бачу. Пожар західний в далині.

Там світового листопаду холодне Тлїння стримає крок. І знову: крила вітру ззаду і хмар згараючих вінок.

І бачу: по ставах лїлеї, спїв на Зеленїї Свята. То рїдна, житня Галїлея мого далекого Христа.

І знаю. Темним болем буде самотний шлях в бреду заграє, — бо кинув стрїчному — Іуда! — По що так дешево продав?!

Я знаю. Буде радість ближче там, де горїв ог-

нем весни, де на сільському кладовищу шипшиною рясніють сні.

Де малі, радісні дївчата на зустріч від криниці їдуть. — Антоне, — почекай до свята. Тобі така далека п'їть.

V.

Там розстріляли. Ззаду. Ззаду. І кличу бїль з Твоїх очей, — як постелились в ночах владні слїди ізхрещених очей.

Погасло блїдо нїдвечїрря, весняно тиша зацвіла. Нїч (вкроплюючи в сні сїзірря) примиренням приїшла.

Зїїшло примирення, мов хмара. О, де ж п'їть назад?! Забуло серце владні чари, о, бачить серце сїмвол мїста — обшарпаний плякат.

Як це відкину, — як не наше? То ж ось — весь засїв до весни... Твого мовчання повна чаша. І мовкнуть степовї сні.

О, дай же? Загартуй надїю!! Дїйти менї до ранку тра!... Моя Мадонно і повїє, і мати і сестра.

VI.

Дверї в нїч. Із холоду та криги тихий шал незнаних молитов. На питання — вїдповїдь наруги, аж мертвіє в жилах болем кров.

Разгубились по степах, як чайки в морї, лиш гуде землею дивний клич — запалїть надїй безумні зорї в насторожену і чуйну нїч.

І вбиваю версти в камїнь пїшоходів. — гей, виходь захований у млі... Хай помїряється наша свобода за незрушенїсть святої нам землі...

О, лежать, лежать шляхи Безумних, не дзвенить в ушах моїх мольба... Тїльки гострі, неможливі думи... Тїльки втома. Тїльки боротьба.

Ех, на що менї вчорашнього казковїсть там, над рїдним, збудженим селом, уст далеких усміх пелюстковий... Я почув і серце болем ранить днїв нових нечуваний псалом.

Задихаються. Бїжать дахами згуки. Кулеметом зрїзана пїтьма. Гей, виходь! Озвись. Пїдем з останку муки. В чорний шал, де радості нема.

Дверї в нїч, — бо день новий розсудить, дасть допити бїль у злобі владних стрїч і п'їть до синїх берегів, в пїснях болючих збудить, — щоб яснїли, згадували дивну нїч.

Б'є черга в останнє криками наруги. На колїна впав і чорну тїму молю. Ох, озвись! Усе стрївають і цїлують другї, а в життї — єдину лиш люблю!

VII.

Я з тїми приїшов. Шляхи бїліли. Земля була в снїгу. І ми чола в покорї не хилили, молились за одну жагу.

І снілися нам зорї і повїдь весняна. Слова і дїї всі... слїпі, шаблоном хорї ковтнула далина.

І снілася вона. Як хлопець, — бачив казку із сну і мрїї мати, любка... нї! — Схотїлося побачити повїєю... Десь збитому на манївці поразками... І ось запалено блукаючі огні...

„Летючого Голяндця“ революції у дикї весни

збуджених степів у Польщі та Москві плекають кущі, — паперами затовчену казку днів...

Але у віру Ти мені даруєш сина. Очей волошкових страшна, спокійна міць... Вогнем тривоги визріла Україна — ось, ллються в ніч потоки блискавиць.

VIII.

Вже бліднуть тіни. Вітер ззаду. Світання ледво ще тремтить. Я знаю. День новий, нещадний встає. Остання, зловна мить.

О, необорна, владна сило! Пішла. Лишила сум мені. І довга, довга ніч згасила вугілля, гаснучі огні.

Чи радість в пізню зустріч буде, що стала біла ти, як сніг?! Чи вибачиш Ти й забудеш мій зрадний час, мій дикий біг?!

У серці шал вогню і світу сном перетворений затиш. У пролог ранку все сповите... О, не відкинь же днів моїх...

Хай підемо в черзі безжальній, о, в дзвонах не-вечірніх див, — щоб ранок ясний і печальний до влади денної до-вів.

О, підемо! У злі означиш мольбу, жалобу вівгаря.. У небі спаленому, — бачиш, — Твоя червона яз-ря.

IX.

О, холодні, байдужі слова, ті, що серцеві рани труїли, ті, що в одблиску щастя горіли — ви, холодні, байдужі слова.

Мов той голос далекого брата зворушили думки й почуття, — ви на гронах нового життя стали відгуком давнього свята.

X.

• Ти в степу, — мов Купина Неспалима, дивна, — на стернях незораних піль. Все над Тобою, — сказала б мати, все над Тобою лет херувимів, летів тих лірність та біль.

В його осяяних, сяєвних хорах дивно ясніє в вінку з диких рож та волошок... Владно ведеш у осінні, глибокі простори, спаленим в місті дітям степів сонця і щастя — хоч трошки.

Знаєш? — сьогодні, під рідним наметом, межі розбуджених громом братів своїх — дико і зловно холодним багнетом я в образі виколов очі Твої.

Знаю. З Тобою, — туга і радість. Чисте небо

степів, як криш-таль. — Знаю я. Безум розбудже-ний ззаду. Дай же, дозволю йти на муки, на паль.

Глумом не стрінь невичір-ною віру, — всю ясномрійність, ніжність мою. Словами давніми Тобі молюся: — серце розбудже-не — бідну офі-ру — в темні дже-рела ночі даю.

XI.

Перейшла по денних схилах, сном ясніла з стерниськ го-лих... Мої дні, як біль, горіли... Мої дні вставали ма-ревами над поля з нічного кола.

І німе, порож-не поле било лу-нами у серце... Стали струнами всі нерви і на-пруження, — мов Тиша, що німла гострим болем, повела думок біг — скерцо.

України ночі зливні у борню села з руїнами десь, по звались-ках чужого по-вела, — дай неро-зривності! Нам в ніч смерті страшно снила-ся — покриткою — Катериною.

XII.

Сонце дикі вінки Твої опа-лює, — Твої коси

сонце вбрало золотом. І з далеким громом буряться за далями злих призначень — бубни-молоти.

Моя любко! Маєш сном стелитися, степового бо-га породити... Так самотно з муром тьми нам битися, а в просторі тільки сонце, вітер... В арфах вітру по-ловіє жито.

Моя любко! Злитися із нею! Як її, лиш так те-бе побачити! Перекоти — полем годі брудній долі

КАНОВА. При праці.

тинятись стернею... Сном народин Бога хочу шлях означити.

Ах, — ужально я, узивно, маревно кличу сонце радости осяяти нас. — В карозлотнім світі, карозлотнім світлом небо й очі... Бачу одблиски Твого щастя, Твої мрії тайної.

Сонце запліта життю згорілому свої вінки останні... Ти їдеш у далеч визріти, радити, і молюсь жагуче. Сню. Нехай не буде, як учора, в місті так брутально зломана тайна, — лиш хода вдо олено-хистка, невірна, аненічне плече тремтуче.

XIII.

Цілі доби рабою мовчала у снах. Я мовчав... Не чекати ж Месії з ночей... Ось із міста у села тікають гонять жах. І горіла і вибухла туга в очах... О, проміння, як сонце з очей...

Як прозорими вечорами у весняній вишні п'яніючий птах, бється серце, зростає храмом — будуть перли сонця навек над полями, близько Мати Його у степах...

Вже занявся пожегом простір — Грозова нам Дика Весна... Вже лишила свій затишок в образах і пішла у повідь, у вир...—Неспалима горить Купина.

І дзвенить моїм серцем соняшна вість: давні днів, для серця чуже, ой, не те! Це Вона з мовчання, як сонце в житах, це її в моїм серці лунає вість, — Парсіфаль і кукіль?! — Нехай так, нехай так,—Парсіфаль посах цвіте.

XIV.

Гей! Здіймайте сурми у вечірнє небо! Ріжуть проміні хмари, половіють жита, золотіє сонцем небо!

Кропить дощ вогнений нам холодні плечі! Жагу сонця роздаруйте, засів киньте по просторах радісного дня Предтечі.

Я згараю вірою! Дощовими стрілами, промінними стрілами України лан збуджено... Підійдіть, повітаємося, брати мої щирі!!...

За гору високу, за струнку тополю на обміжку у глибоку далеч синім помальовану — так хвилює: — чекань доволі, безначальних снів жага затаєна, болюча, — ох, не звійсь, не впади ранній сніжку, — нікуди сховатись.

В ночах млу пожари мацали — де заховано скарби, де сховалася Мати, в образах порожньо, тільки за наділ папір із волости та загорнений в папір цар, сім'я царська та син у гвардейському, та іще здається якісь генерали.

Тихі поля стародавнім розумом, тихі поля соняшним спокоєм... Будуть, будуть хвилювати грози, прийде Польовий, Ісус породжений жагою.

XV.

Залізних днів дим злобний, сивий пливе. І страшна власть Огня. Знов блискавиць у вечір зливи — струмки у сутінь мого дня.

У вовчу злобу вовчим скоком назад, назад,—як через пені! Ляка село залізним кроком чужий і хижий барвний день.

І тихе світло необорно мене так манить, будить жаль. Як тінь німу у холод чорний (хрестом!) кладе у млисту далеч.

Порвати б... темний мур розбити. Чеканням повне серце вщерть. Вже що не випито, — розлито. В сталевім колі тиша, смерть.

XVI.

То рідність щастєві. Я знаю. То в золотій короні Ти. І біль роспуки заховаю. Піду шукать Тебе в світу.

То Ти. Твій шлях через наруги. Новий псалом нових заграє. То за Тобою мрію-тугу зловісний гамір колисав.

А я — сном вірю в казку лірну, бо в місті кров і кулетет. Згараю серцем, чую, вірний, — заліза і вогню поет.

Це Ти покликала із ночі стривать офірного Христа, коли дивився жах у очі та кривавилась днів мета.

То ж це Тобі прокліни брами, коли повалено хрести. У днів нових суворім храмові в незборних гимнах чую — Ти.

О! Наречена! Скорбних Мати! Прийми офіру в рій огнів! І знову підемо шукати крізь дні нових веселих днів.

XVII.

При перших зорях, в першій сні, в дні благовісного страждання колись цвіла Ти в сні мені, як туга першого кохання.

Мовчить. Холоне час німий... Лякає тмяною тривоною... О, хто нас виведе із тьми у світ, — жорстокою дорогою?!...

Усе веде, п'янить жагучість. — П'яніє коло злих ночей. Твоя безумная співучість, — проклін прострілених очей.

Що я скажу про глум і зраду в постелених ряднинах днів?!—Була близькою... Сном принадним дала надію... мент розради і вечір браму одчинив.

XVIII.

Поманила знов на стежку — незнайому далечінь — там дзвін нових псалмів. Повела мене у світлі доми до святих, загублених огнів.

Ох, почув, прийняв я клич, бездомний... То ж страждання — радість — втомні від ласкавих проміннів очей.

Вийшов я. Пожегом степ зоріє. Над могили стеле тиху ніч. — Із далеких гроз повстанчих крик надії прс Месію. Зустріч з ним у-віч.

З Польовим Христом величним, дивно-ясним по руїнах у Весну підєм. Поманила далечінь, як хвиля щастя в день омріяний, як сонце, незміряний,—в той, з чужими згублений Едем.

Вірю. Образ Твій Нерукотворний із пожеж далеких завеснів. Україні сила необорная, час ухідчин вимріяних див.

Це про них страшні легенди денні, що звели, збудили... О, мовчи! П'яний крик і шал і рух шалений. Так прийми ж у ніч та ясним буті навчи.

Польовий Христос вродився в хвилю зливу, — молитвам селянським зиснивсь по степах,—де сліпих велінь довічних у пожегах світ безумний на чоло від кам'яної баби відломивсь, стоїть в прострілених очах

Перша вистава українських друків та книжної графіки в Празі.

Виставу влаштувало Бюро У.Г.В.Ф. в порозумінні з Укр. Гром. Комітетом з нагоди 350-ліття друкарства на Україні. Через перешкоди матеріального характеру відбувалася вона в двох окремих помешканнях: відділ друків в „Українській Мистецькій Студії“ 6-16 квітня, а відділ графіки в чеському т-ві „Красоумна Єднота“ (Дум Умільцув — у будинку Парлямента) 10-27 квітня.

Вистава українських друків охоплювала продукцію, починаючи з 1918 року, майже всіх українських видавництв з Чехословаччини, Німеччини, Відня, Західно-Українських земель під Польщею і Румунією, почасти також з Великої України, таборів видання, україніка, періодіка, шевченкіана і нарешті діаграми — всього 10 відділів.

I. Перший з них — Україніка: публікації чужими мовами про Україну та українську справу, а також дещо з перекладів українських творів на чужі мови. Найбільші — публікації чеські, німецькі, французькі, англійські, далі — також окремі видання італійською, шведською, мадярською, румунською, словінською, болгарською, польською, московською мовами та есперанто.

Різноманітний і багатий (книжки, мапи України (в тім числі і деякі старі — ще з 17-го століття), різні меморандуми тощо) відділ цей, до того ж найбільш доступний чужинцям, приковував увагу всіх, а більш за все чужих одвідувачів, представників преси та инш.

II. Другий відділ — численні українські друки в Чехословаччині. Все майже виключно продукція останніх одно-двох років. Низка видань Укр. Гром. Комітета про Чехословаччину („Господарство Чехословаччини“ — великий збірник з показником фірм з усіх галузів промисловости, „Історія земель Чехословацької Республіки“ Гр. Нашого, „Провідник по Чехословаччині“ В. Короліва, книжки про кооперативний рух та ин.) справляли дуже гарне враження на Чехів та викликали з їх боку навіть зауваження, що з усіх національних груп еміграції в Чехах українці найбільші чехофіли і серйозно дбають про ознайомлення з чеським краєм і народом. З великою продукцією виступило Видавниче Т-во при Укр. Господарській Академії в Подєбрадах, давши багато спеціальних підручників, викладів професорів Академії, майже з усіх дисциплін Академії. Аналогічні видання Українського Університету в Празі, Укр. Вищ. Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі, Кооперативних Курсів та инші. Далі йшли видавництва „Вільна Спілка“, „Нова Україна“, „Український Студент“, видання „Укр. Селянської Спілки“, „Спілки укр. лікарів у ЧСР“, в-во Лаврова. Окремий інтерес в цім відділі викликали численні видання Т-ва „Просвіта“ в Ужгороді, в-во „Руське Народне Просвітне дружство в Керестурі“, та инші публікації з Підкарпатської України. Ужгородська „Просвіта“ надіслала також гарну й дуже цікаву мапу, що показує інтенсивний розвиток її видавничої й загально-просвітньої діяльності на Підкарпаті з 1919 р.

III. Так само показний був відділ українських видавництв у Німеччині, що найбільше імпонував великою продукцією солідних, гарно виконаних видань, переважно українських класиків, книжок для дітей,

нот та окремих художніх публікацій (Гайдамаки, Архипенко). Найбільше дала українська накладня Я. Оренштайна, потім „Українське Слово“, „Укр. В-во в Катеринославі“ дало всі свої лаяпцігські й віденські друки, а також дещо з Катеринослава й Кам'янця. Були заступлені ще В-во Укр. Молоді, Укр. Народня Бібліотека, Німецько-Українське Т-во (часопис „Die Ukraine“) та инші дрібніші.

IV. Вид-ва „Дзвін“, „Чайка“, „Земля“, „Дніпро-союз“, Укр. Соціологічний Інститут, „Чорногора“ та цілий ряд инших дрібніших репрезентували так само великий відділ Відня.

V. Найбагатше представлений був відділ західно-українських земель під Польщею та Румунією: укр. вид-ва з Буковини (укр. вид-ча спілка „Промінь“ та инші), Галичини, Волині, Холищини; книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові і саме Наукове Т-во, „Просвіта“ львівська, „Укр. Педаг. Т-во“, „Вид-ча Спілка“, „Світ Дитини“, „Молода Україна“, „Червона Калина“, „Добра Книжка“, „Журавлі“, „Русалка“, „Українська книгарня та антикварня“, „Живі Гроби“, „Укр. Архитектура“, „Бистриця“, „Ліра“, „Торбан“, „Укр. Автокефальна Церква“, „Відбудова“, „Спілка укр. друкарства“, „Просвіта у Кременці“ та инші.

VI. Окремо був відділ Радянської України: видання Держ. Видавництва України, а також Укр. Академії Наук, Сільсько-Господарського Наукового Комітету в Києві та видавництв: „Книгоспілка“, „Сорабкоп“, „Слово“, „Друкар“, „Рух“, „Час“, „Шлях Освіти“, „Спілка“ — все, що могли добути в Празі з приватних рук) і все це разом проти продукції закордонних українських видавництв справляло дуже убоге враження, хоч, звичайно, відділ цей у всіх одвідувачів користувався великим зацікавленням. З великим інтересом переглядали всі останній (ч. 7) бюлетень торговельного відділу Держвидав — а України, переконуючися з нього, що наукові видання й книжки для вищих шкіл, надто фахових і технічних, і досі друкуються майже виключно московською мовою. Зроблена за цім бюлетенем діаграма, щодо кількості назв і числа аркушів, видрукованих за весь час російською і українською мовою, показувала це дуже яскраво: напр., що-до числа аркушів — з медицини (укр. мовою 3%), техніки (0%), фізика, хемія, астрономія (6%), соціально-економ.-політ. відділ (14%), історія револ. руху та соціалізму (18%), релігійний відділ (12,5%), радянське право (5%). Цікавий був теж „Додаток до бюлетеня ч. 6 торговельного відділу Держвидав — України“ під назвою: „Список заборонених научпедкомом Головоцвиху книг для вжитку в дитячих установах У.С.Р.Р.“ Список чималий — на 4 сторінки, разом 123 укр. шкільні підручники, видань 1917—20 років, в тім числі алгебра, фізика, геометрія, арифметика, задачки та ин. подібні. На місце цих 123 заборонених укр. підручників влада не видала тоді ще навіть і 23-х нових шкільних книжок українською мовою.

VII. Багато думок будив зібраний і упорядкований здебільшого членом Бюро Фонду Миколою Шаповалом відділ таборових видань. Він складався переважно з друків українських таборів у Польщі (В-во „Чорномор“ у Каліші, „Веселка“, друки 6, 3 та 1-ої дивізії Армії Укр. Нар. Респ. та инші, „Український

„Скиталець“ в Йозефові в ЧСР, дещо також з таборів у Німеччині).

VIII. Періодика обіймала укр. Часописи з 1923—24 р. з України та закордону, які тільки де виходили (Європа та Америка — разом коло сотні назв).

IX. Вистава відбувалася в час нескінчених ще святкувань шевченківських роковин і тому дуж: доречі був відділ „Шевченкіана“ — видання творів Т. Шевченка в різних роках (1840 — 1921) та в різних мовах, а також література про його — все це з приватної збірки П. Богацького. Здбати таку багату й цінну збірку в когось на еміграції — це була правдива несподіванка навіть для давніх дослідників шевченкознавства, і відділ цей весь час був предметом загальної уваги й зацікавлення.

Поза відділами були розміщені де-які випадкові українські видання з Ріги, Софії тощо, українські мапи, укр. гроші, дещо з видань з Великої України до большевиків (вид-ва „Дністер“ з Кам'янця, „Каменяря“ з Катеринославу та инш.).

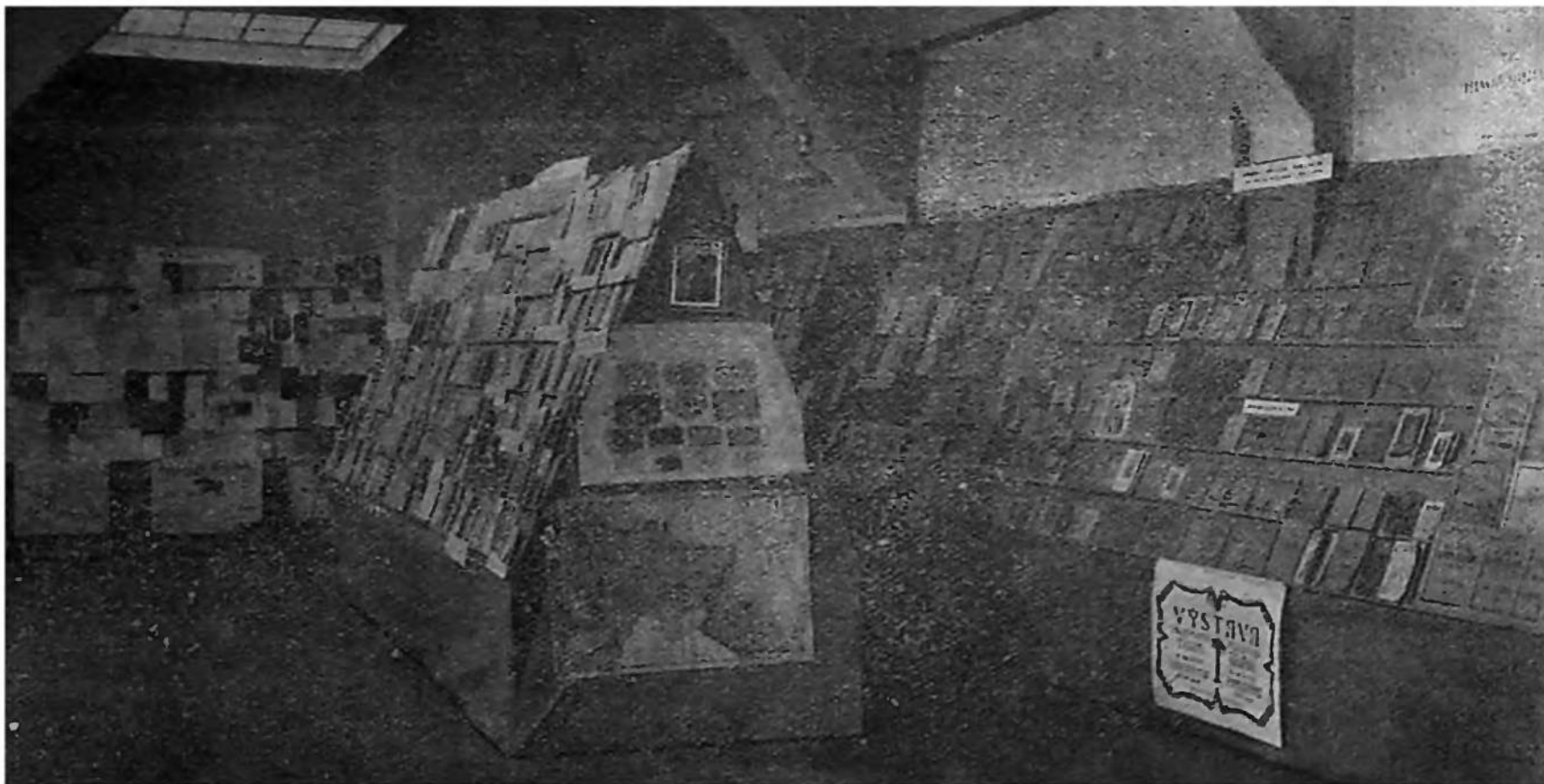
X. Багато цікавого давали 10 великих, гарно виконаних діаграм (з текстом українським і чеським),

що з приходом большевиків книжок московською мовою на Україні, як це було і за царських часів, знов починає виходити більше, ніж українських...

Графічний відділ вистави, організований головно заходами архтекта В. Січинського, охоплював праці понад 30 сучасних українських артистів-графіків з часу революції на Україні в оригіналах і репродукціях: К. Антонович (Прага), Бутович (Ляйпціг), М. Кирнарський (Київ), П. Ковжун (Львів), В. Кричевський (Київ), О. Кульчицька (Перемишль), Р. Лісовський (Львів) Л. Лозо-ський (Київ†), С. Мако (Прага), Ю. Нарбут (Київ†), П. Омельченко (Прага), М. Петрицький (Київ), Перфецький (Львів), В. Січинський (Львів), Страхів (Київ), Судомора (Київ), П. Холодний (батько-Львів), П. Холодний (син-Подєбради), Іванець (Прага), Подушко (Львів) та инші.

Жкрі вистави: проф. Д. Антонович, письменник П. Богацький, артист-маляр С. Мако, арт.-маляр І. Мозалевський, архитект В. Січинський, і з боку видавців — Ю. Тищенко.

Катальог графічного відділу чеською мовою вийшов з мистецькою складинкою артиста-малюра Ів. Мо-

Вистава українських друків у Празі. Загальний вигляд.

що ілюстрували життя нашої книжки на Україні за останніх 10 — 12 літ (всі цифри взято з останніх статтів з большевицьких часописів); діаграми показували: як під утиском заборон царської влади наша продукція книжок на Україні, не зважаючи на всі змагання з перешкодами, збільшувалась в останні роки перед війною хіба на декілька назв річно; як занепадала вона в 1915 — 16 рр. від утисків і переслідувань підчас війни; як раптом випросталася і буйно розвинулася в 1917 — 18 рр. під час революції і відновлення самостійності України і як прихід большевиків зразу вбив цей розвиток, звівши українську книжну продукцію на Україні в 1921 р. до становища (коли брати число назв) гіршого, ніж було під царським пануванням до війни. Діаграми в звязку з поділом видань що-до мови теж показують

залевського; запроектований, навіть уже складений катальог книжного відділу в вигляді повного бібліографічного покажчика всіх друків, виданих за кордоном з 1918 р., за браком коштів, на жаль, не можна було видати. Мистецький плакат для вистави (теж чеською мовою) — роботи В. Січинського (літографія).

5-го квітня, напередодні відкриття вистави, Культ.-Освітн. Відділ Укр. Гром. Комітету влаштував

*) Маючи на увазі виключно об'єктивний інтерес як-найповнішої бібліографічної інформації про українські друки, де тільки вони виходили, секретар Комітету Вистави Ю. Тищенко завчасу звертався до секретаря большевицької Місії в Празі Н. Калюжного з пропозицією передати на виставу все, що вони можуть дати з України, включно до діаграм про їх українську книжну продукцію за весь час, та п. Калюжний одмовився.

в помешканні „Української Хати“ виклад Ю. Тищенка „З історії української видавничо-книгарської справи“. На відкритті вистави 6-го квітня комісар книжного відділу П. Богацький перед численними гостями зробив короткий відчит про українську книжку в Чехії, спиняючись на Біблії Скорини з р. 1517, на празькому виданні „Кобзаря“ р. 1876 та українських друках тут після революції 1905 та 1917 р.р.: 13-го квітня зранку заходами Т-ва Допомоги Культурним Силам на Україні, організованого при Укр. Гром. Комітеті, відбулася лекція проф. Д. Антоновича про сучасне українське мистецтво; того ж дня по обіді в Студенському Домі в Празі Ліга Української Культури улаштувала другий відчит Ю. Тищенка з історії української книжки.

Взагалі вистава викликала велике зацікавлення і робила гарне враження. На відкритті вистави і потім усі дні було багато одвідувачів з української колонії в Празі та чимало також визначних представників чеського громадянства; були й окремі гості — Грузини, Білорусини, Москалі, Словінці; одвідали виставу співробітники чеської і німецької преси в Празі, дописувачі українських часописів Галичини, Києва, Берліна, Америки, екскурсії студентів Укр. Госп. Академії в Подєбрадах, Кооперативних Курсів, Укр. Селянської Спілки, школи українських дітей-сиріт, перевезеної з польських таборів до Праги, під опікування Укр. Гром. Комітету. Були й окремі приїзжі гості, найбільше з Підкарпатської України, але також і з Брна (делег. Укр. Студ. Громади), Братіслави та інших міст Чехословаччини і від вид-ва „Українське Слово“ з Берліну.

Празькі газети „Ceskoslovenská Republika“ чч. 99, 100 і 105, „Národní Osvobození“ чч. 67 і 71 „Pravo Lidu“ ч. 89, „Národní Politika“ ч. 106, „Tribuna“ з 12-IV, „Prager Presse“ ч. 102 вмістили прихильні статті і замітки про виставу. З російських озвалися паризькі „Послѣдніе Новости“ ч. 1223.

Про виставу української книжної графіки „Národní Osvobození“ ч. 71 з 12-IV писало: „...Не забігає багато місця, але вражає своєю різноманітністю і оригінальністю. Тяжко тепер упорядкувати українську виставу якого хочете роду. Упорядники мусять стягати матеріял з 4-х держав, не кажучи про українську еміграцію, розпорошену по цілій Європі й Америці. Але те, що український народ в таких умовах творить, викликає визнання і є прояв безмежного народнього багатства, що чекає ще відповідно виявитися. Одвідання української графічної вистави є правдиве придбання для прихильників мистецтва“. Далі йде прихильна оцінка праць окремих наших артистів-графіків.

Про виставу українських друків наведемо дещо з статті п. Флоріяна Заплетала „Ceskoslovenská Republika“ ч. 100 з 10-IV:

„Для Праги вистава української книги має особливе значіння. У нас як раз все ще є не тільки окремі одиниці, а й цілі політичні партії, що не визнають існування українського народу, української літературної мови і української літератури. Ці противники найдуть на виставі переконуючі докази безпідставності своїх застарілих уявлень.

На виставі є друки з усіх частин України — совітської, польської і нашої (Підкарпатська Русь). Є там друки з Харкова, Одеси, Києва, Львова і Ужгорода, отже з цілої етнографічної української території (курсив скрізь авторів) поділеної, правда, політично між 4-ма державами (Румунія, Польща, Чехословаччина і Спілка Радянських Республік), але об'єднаної духовно єдиною культурою, єдиною літературою, єдиною літературною мовою, єдиною національною свідомістю. Як-що та мова ще не усталена, як що є ще якась різниця між Харковом, Львовом та Ужгородом, так це тільки тому, що до цього першорядного культурного питання домішуються нерозумні, грубі, часто цинічні політичні впливи. „Перелічуючи побіжно, що дає вистава, автор зазначає: „Уже з цього видно, що існує самостійна українська література, писана окремою українською мовою і зрозуміла населенню Харківщини, Київщини так само добре, як і населенню Галичини та нашої Підкарпатської Русі“. Автор кінчає свою статтю словами: „Вистава українських друків в Празі має більше значіння, ніж надають їй, певно, самі організатори“.

Вистава не тільки оживила давні звязки з приятелями Українців зпоміж чеського громадянства, але придбала також і нових прихильників. Саме з їх уст на виставі доводилося чути побажання, щоб якась спеціальна організація взяла на себе справу постійної й систематичної праці для чесько-українського зближення на полі культури та господарства.

Перед закриттям вистави з Брна та ще з деяких міст Чехословаччини зверталися з заявами про перенесення вистави туди, та з причин технічного характеру зробити це не можна було.

Варго зазначити, що в останні дні вистава обернулася наче в прилюдну бібліотеку, куди робітники слова-літератори і наукові працівники — приходили чи присилали робити виписки з усіх тих цікавих для них видань, що їх багато траплялося в різних відділах.

Бюро УГВФ. (Українського Громадського Видавничого Фонду).

МИКОЛА ВОРОНИЙ.

ВЕСНА.

Має крилами весна.
Запашна.
Лине вся в прозорих шатах,
У серпанках і блявах...
Сяє усміхом примар
З по-за хмар
Попелястих, пелехатих.

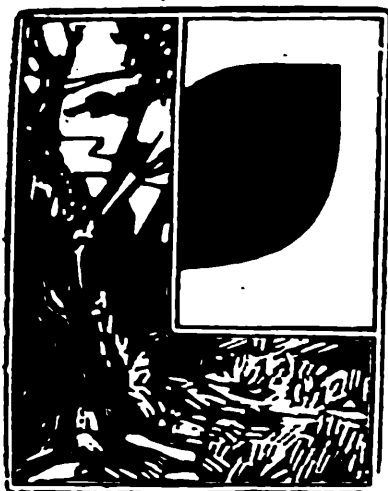
Вся вона, як мрія сна,
Чарівна.
Сяє вродою святою,
Неземною чистотою.
Сміючись на пелюстках,
На квітках
Променистою росю.

ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРА ДУЧИМІНСЬКА.

ПЕРЕРВАНА ПІСНЯ.

Присвячую тінам її.

(Закінчення).

ВОНА покохала його гаряче, щиро, цілим жаром серця. Зразу вона боялася її, немов чогось незаконного... Здавалося їй, що ця любов не її. Ніхто не дбав про неї, не плекав її, а вона така сильна виросла між ними і в так короткім часі.

Коли вернулася додому, відчула, яка могутня в ній ця любов... Ходила мов зачарована, розміряна. Оточення свого незлюбила, усе було для неї тягарем — допити, погляди і розмови. Вона жила лише мріями. Доходила до егізальтації, не їла, не спала, не могла працювати. Не спостерігала майже свого оточення. Одно лише бачать її очі, одно чують вуха... одно і те саме.

Очима душі бачила образ вічний, незмінний від часу: великі, сумні очі, буйне, блискуче волосся, що спадало на прегарне мармурово-біле чоло... бачила білі пальці, що перебігали по струнах і чула гру... чула сумнів у звуках і всі питання, на які душа її відповідала піснею...

...моя нещасна Дівчино! тихою тугою тужу за проблеском щастя, тужу за Тобою... Щастя ніколи не буде, не може бути моїм... Мій спокій-щастя пропали на віки. Думаю, ніколи не вернуться до мене, як не вернеться друга весна в році, як не вернеться друга молодість в життю. Мене полонила туга, якою тужиться за ясною соняшною дниною... туга зоряних ночей, туга спадаючого листочка в тихі літні ночі... Ця туга — така болючо-солодка...

Мені брак сил до життя... хтось чи щось випиває з мене духові сили. Я так вириваюся з цих обіймів залізних... Прощай, моя Мила, прийми мій батьківський поцілунок у твою милу головку від нещасного Мирона.

.....а Твої листи так рвуть мою душу! Чому в кожному Твоєму слові читаю безмежну любов, кожне речення навіває сум, а цілий лист — одна розпука. Що гнітить Тебе? Я? я перешкода Твоєму повному щастю? Чому кленеш хвилю нашого пізнання, яко хвилю свого нещастя?.. Непевність ця мучить мене... Безмежний смуток, мов море, заливає мою душу...

Я хотів сьогодні свою тугу розвіяти... хотів забути самого себе, щоб про Тебе не думати... Втікти від себе і від Тебе... Та рівночасно шукав Тебе... шукав образу Твого, шукав Твої душі... в самім собі, в природі... усюди... Падав тихенький, густий сніг великими платами. Я йшов між ними, та боявся шорохом ходу перервати цю глибоку, святу тишу, цей маєстат природи! Я шукав Тебе! У кожній падаючій пластинці я добачав Тебе, Твої слова, пісні Твої... Мені так добре було в їх білім товаристві... Душею, я

злився з ними в одно... в одно з Тобою, кохана моя, моя Сирітко!

Дивно, що діється зо мною, я дуже занепав і піддався якомусь почуванню, яке мене зовсім нищить... а я безсилий!...

...ні, мене твої листи доводять до розпуки... шматують нерви мої... Я дріжу вся перед життям... Воно страшне, страшне, я не розумію його, але відчуваю щось дуже болючого в нім. Чому кохаєш мене лиш як природу, тужиш за мною, як за нею, шукаєш мене в ній? Я ж жива людина! Що стоїть між нами, Єдиний, щоб нам зійтись разом, злитися в одно й створити собі те, що люди зовуть щастям...

А ні — то кинь мене, забудь...

Чому тебе нищить якийсь почування, яке бере в Тебе силу до життя? Будь сильним, дивися життю прямо в лице.. Потопчи усі перешкоди, вдирайся на мур з прапором!

...обставини накидають життю тисячі, тисячі духових пут, які, мов недоглядне павутиння, плутають, в'яжуть хід їх думок і життя... Жити, жити! — кричить щось в мені... Потопчу ногами всі погляди, котрі закріплюють душу... Щось смілого будиться в мені, підносить голову... Якийсь життєвий бунт! Хочу дихнути повною груддю... стати на вершку... Хоч потім голова може закрутиться і я впаду в провалля... Буря думок і сраждань...

Мене це так неміло вражає, що я стільки горя заподіяла Тобі своєю особою, своєю любов'ю... Я так боролася проти неї, так довго не хотіла знати її... Та сам знаєш, як вона несподівано зродилася в нас! Ніхто не старався про неї, ніхто її не плекав... І звідки вона взялася така сильна й могутча?.. І чом їй не бути такої великої і святій!.. Вродилась, значить, так і будь... Ми-ж люде... Чому все, що нам миле й приємне, так ось і не дозволене... А чому дозволене терпіння і горе? Ні, це вигадки — брехня! Хочеться любити, так і любися... Тут ніхто не розкажує...

І співали два серця — другий куплет пісні своєї любові!

III.

Розпука темною ніччу падає в душу... скибами оре її. Темінь, непрозора темінь налягає, западає в серце, розум, почування, і чоловік губиться сам собі...

П'єш кров мою, живучу силу спиваєш, зостає кісткяк життя... і марна вегетація...

Їх відносини ставали тяжкі, гнітючі. Не могла збагнути його, не могла зрозуміти того, що писав. Чому болів заодно своєю любов'ю, чому цю любов уважав за незаконну... (і що таке „закон“, хто його вигадав?) не дозволену (і що дозвіл?). Вбачала якусь таємницю — загадку, яку скривав перед нею. Почуття щастя й вдоволення від взаємності, почуття гар-

Тип Закарпатської України.

брехнею, безпідставною брехнею... Є світ, є молодість, є життя, є любов... Жити, жити!

Перед нею лежав бажаний лист вже з годину, та в неї не було сили прочитати його. Страшну боротьбу вела сама з собою.

Простягла руку й чим борше брала її назад: боялася того засуду, який міг бути для неї в листі. Кров у висках стукає, серце хоче груди розірвати... Боротьба, страшна боротьба... Ляк перед правдою, яка все є страшна, невмолима... — Ні, краще злуда, краще! Га! краще брехня! Краще муки! Ні, не вистарчає сили... ще хвилинку, ще хвилинку... один момент пожити — надією!.. яка все жевріє в душі... хвилинку ще прихилити вухо, до солодкого, розпучливо-солодкого: „а може“? Пощо правда, пощо, пощо?.. Не треба, ні, ні не треба... Хай так, хай так... краще так, без правди!

А перед нею лежить лист з правдою... кусник паперу... заговорить... вб'є...

Крізь вікно вливається звичайна пісня вечора. Милує душу своєю буденністю. Сонце западає, як що день, відходить з усміхом і словами: — я вернуся.—Так, вернеться сонце, вернуться дні й будуть плисти, як плили... Але що в душі прогомонить, що згасне...

Безсилі руки оподають... щось гасне в душі... Байдужість входить в ціле ество, аж усе болить від неї... Боляче... тихо боляче...

Сіла на постіль і почала читати. Читала не відриваючись, не переводячи духу... Лице її вкрила смертельна блідість.

Скінчила.

Лист висунувся з рук, вона впала на подушки... Ні один зойк не зрадив страшного болю душі, ні один рух, ні одна сльоза... Безкровні вуста сціпилися, очі вдивилися в одну точку, і так непорушно лежала... годину... дві, а може й довше... Так правда вбиває...

Тихенько з кутка підкрадається страшна, чорна жінка... волосся бурею знялося, одіж пірвана... Кружить в дикім танці, підходить до постелі... Дотикається своїми льодовими пальцями, віддаляється... кружиться, поближається чимраз, чимраз... Нарешті кидається на свою жертву, омотує бурею волосся, нігтями рве тіло, добирається до самого серця... мочить пальці у крові і п'є її... п'є своїми нечистими уста-

мі. П'є кров, випиває життя... біль... біль... і зникає... Залишається бездушне вже тіло... тяжка заслона спадає і вкриває все пільмою... Все пропадає...

Та ось, якийсь промінчик — падає, ясний, живучий... пестить знеможену, будить до життя. Не так швидко, не так вмирається, гине... Треба ще жити, жити... Життя ще криє для тебе всілякі несподіванки. Хто спорожнив би життя до дна?... Ожй! збудися! Тебе ще стільки жде, ще тільки!

Яснішає в розумі — свідомості... Ожила, збудилася!

Було вже дуже пізно. Сумерк залив кімнату. Сіла на постелі, руками стискала голову, а вуста шептали ім'я його, не то в любови, не то в розпуці...

Мов сонна підвелася і підійшла до вікна.

Була ніч, яку безмежно любила...

Місяця не було видно з вікна, але все стояло облите його срібним промінням. Хрест на церкві блищить... вітер гне корони старих дерев до долу, вони немов поклоняються святому знакові. Стихає на хвилину... дерева випрямилися, спочивають і лише між собою момлять, а їх листочки мов метелики дріжать. Та враз вітер з подвійною силою налітає з прогульки далекої і знову гне пишні корони додолу... Навіть низкі верби своїми галузками кланяються... кланяються природі, світові цілому... Місяць поглядає на цю метушню, на сей неспокій серед ночі... Життя, життя!... І в душу вливається таємне почуття, чорне, яке зачаровує, приковує до себе. Про все забувається і хотілось би бути частиною тої бурхливої природи, хотілось би з вітром йти в перегони і гнути все до долу, ломати і жити, жити...

І промовила до неї бурхлива природа.

Стояла задивлена в цю гарну ніч. Дума її знайшла полекшення в цім буйнім вітрі, найшла розроду у шумі старих дерев...

Дивилася крізь вікно, та нічого не бачила, очі її були закриті тяжкою мрякою, а рясні сльози пліли, пліли... і були ліком для неї... Потім вернулася ясна думка.

Писав, що від двох літ є заручений з іншою... Не з його волі, він не йшов за голосом серця, а робив це з намовлення родини, що заручився з богатою. Писав, який є нещасливий тепер, коли любить другу, цілою силою своєї душі, цілим своїм еством, а сили в нього не має, щоб зранити серце, яке його так любить, щоб за вірність і щирість відплатити чорною невдячністю. Богато раз приходив до неї, щоб їй сказати всю правду, та вона виходила до нього з простертими руками, така ясна, тиха. З такою безмежною любов'ю й вірою в нього, що він не мав сили сказати їй правди... Боявся її... Ось як життя вкладає силоміць брехню в уста, а в людини за мало сили зломити брехню, за мало сили і відваги бути собою, жити правдою. Правду легше зломити...

Може тепер вона зрозуміє його тяжке положення, зрозуміє муку, яку він переживає. Бачив, щоб не лишила його, а хоч час від часу писала.

В її голові кружилось, шуміло... На устах застигло одно питання: Що робити? — та не знаходила, не могла знайти відповіді... — Забути, забути, — дзвонять якісь маленькі дзвіночки, — забути... Та ці слова морозили в неї душу, кров стигла у жилах... Ні, ні, не в її силі забути... Це ж таке страшне слово... Забути, забути, — дзвонило в її нутрі, обливаючи серце жаром... По що? На що все це було потрібне? Якому Богові світило? На яким жертovníку вона зложила стільки святощів душі молоді, стільки мук?... Кому це потрібно було...

монії пісні їх любови гинуло, втрачувалося... залишався один смуток. І він був для неї тепер самотньою роскішшю любови.

Знаєш, у мою душу запав спокій. Але це спокій — відпочинок. В мене спокій по змученню. Як пташка в клітці б'ється, довго, довго... об залізні прутки, намагається кусати їх, рвати — а вони стоять сильні, непохитні... вона-ж падає знеможена, збезсилена, з розпучкою від немочі своєї... падає — заспокоїлася. Так і в мене: болючий, гнітючий, безрадний спокій.. Я опутаний донестями... брак сил, не тільки духових, але й фізичних... брак... Схиляю голову і обнімаю тебе душею щирою, кладу на Твоє звіздище чоло...

Чому пишеш до мене, називаючи мене усіма ніжними словами?... а загадка між нами не розв'язана, проте не називай мене так в листах своїх...

Не кажи, що я є сонцем для тебе, бо твориш брехню: не була, не є і не буду для тебе сонцем. Не освічувала я тобі дороги життя твого і не буду. Й краще я є темною ніччю твого існування... Я для тебе є темною бурхливою ніччю, по якій ніколи сонце не зійде... Не кажи, що я зізвздою для тебе. Я не є для тебе зізвздою, хоча й золотила тебе лагідним промінням любови, але не будила в тобі своїм промінням солодких мрій — а радше чорні думки родились в тобі на згадку про мене. Я — радше є чорною плянетою твоєю.

Ані надією твоєю я не є... Я не є ясною зеленою надією... Я зсохла, спорохнявила надія, якій на імя „завід“ — коли від мене нічого сподіватися не можеш. Не рань серця мого, не кажи „надіє“... Ти думав, сподівався чогось, кохаючи мене... Бач, нічого з того не вийшло! Щось до смерті болюче й до смерті нудне...

Називаєш мене „мрією“! Так, для Тебе я лише є мрія — більш ніщо! Мрією своєю називай мене, бо для Тебе була, є і буду мрією — нічим більше... Нічим!

Час линує стрілою. В природі настала весна-обнова, та не внесла вона обнови в життя, не вилікувала ран глибоких у серці, не вилікувала зболілої душі...

Вона зжилася з своїм горем — як квітка з запахом. Кохати не може він, та боліти, нещасною бути цього ніхто не заборонить — ніхто!

Хай доповниться чаша болю-розпучки... кину, забуду, першу пута непевности і муки... Невжеж пропадати в цій хаосі, що рве душу? — Голова крутиться, у нутрі родиться розпучка... Але відчуваю, що не кине, не забуде...

Що таке життя? І хто такий має бути паном-сатрапом його? Хто каже з похиленою головою піддаватися вдарам долі? Чому? Ах життя — нужденна вегетація, люди смішно слабодушні і розкислі.. Життя це боротьба... Перш за все з самим собою, з обставинами... І дивно, воно часом повертає зброю в груди того, хто йде на нього... А падає проміньчик, один проміньчик на цю марну вегетацію, й враз виникають сотки перепон, щоб не можна погрітися, щоб бодай потішитися ним...

Чому караєш мене мовчанкою? Не карай ще хоч тим мене... Твої думки — слова в листах — це моє життя... Хоч до часу, а життя! Заки замкну очі на своє „я“, бажаю ще слів Твоїх, розради... Не карай мене, не відбирай мені останньої втіхи моєї... Я ждав Тебе — ждав Твого листа, та дарма...

Я кинув хату і потягнувся в гамір великого міста й там хотів згубитися сам собі, забути себе... та не спостеріг, що я шукав Тебе там, де бажав втікти від себе... Мені хтілося почути музику, яка у своїх тонах вилле все, що пошуря в душі, — а може вона забере в мене тягар, а може втоплю в ній тугу... безмежну тугу життя!

І я пішов за нею: одна, однісінька скрипка відповідала моїй душі... Говорила мені те, що бажав я почути... тужила моєю тугою, плакала моїм серцем, сумнівалася сумнівом моєї душі — і кріпила мене, бо промовляла твоїми словами. Тони, ці незримі тони, які виходили з-під пальців музика, чужого мені врешті — лікували мене, вливали силу. — Силу? Я-ж шукав цього, від чого бажав втікти... Ах, вибач мені нещасному, вибач...! Зо мною станеться щось велике, нечуване... щось, що зітре мене на порох...

І вона писала.

А час летів далеко, усе далі. Природа вже одяглася в палко-горячі коліри, зодягалася ранками та вечорами в серпанок холодної мряки.

Ставала необхідність, ця неминуха необхідність вияснити тяжке положення, розв'язати загадку, відкрити таємницю. А вона така страшна була... така розпачлива правда відчувалася поза тим незнанням... Сьогодні ждала рішучої відповіді.

Вийшла в поле пройтися. Проти неї гарячими фарбами горів буковий ліс. Де-кілька беріз стояли осторонь на пустім полі, оповиті жовтим серпанком, білили на тлі вечірнього неба, дихали тугою, спокоєм і очікуванням...

Йшла по-при залізну дорогу, яка вужем витягнулася в безмежну сіру далечинь і губилася тонкою, блискучою ниткою.

Вона вся втопала в думках. Що ждало її сьогодні? Яка вістка? Можливо така, що приспе усе між ними, і вони стануть поруч себе на хисткій кладці життя і підуть — нерозлучні задивлені в себе, заслухані в дріжання душ своїх... Вона вірить в таке гарне, спільне життя. А може прилетить вістка, що махне своїм крилом і усе враз пропаде, їх відносини пірвуться на віки, і вони будуть змушені забути один про одного. Ах, усе, лиш не заїути! Вона не могла б жити без нього... Ні, ні він сонце її життя! Доля не буде такою жорстокою! Не забере в неї бодай того, що тепер є, не забере муки-болю, з якими вона так зжилася... І те солодке „може“ не пропаде з її душі... А нутро стискає жаль-каяття, по-що писала такого листа, вимагаючи рішучої відповіді—розв'язання загадки.

Надїздив потяг. Вийшла на насип і приглядалася машині, яка линула стрілою... Лине, лине, поре залізною груддю повітря і лише... А як би так... одна хвилинка і бездунне тіло лежало б — а все горе, терпіння, сумніви, скінчились би на завсігди... А як би так? І в ту же хвилину бачить перед очима душі своєї чорне, блискуче волосся над мармуровим чолом... сумні, тихі очі... білі пальці замиготіли і вона чує гру повну сумніву і питань...

Ні, ні вона вмерти не може! Готова на все, лише б жити... жити і любити його...! Любити? що це таке „любов“!? Щось страшне... та чи вона й справді є? Чи це не витвір нашої уяви?... Може її немає зовсім... І вона жахається, що любови може нема, а їй так хочеться любити його, так безмежно любити... Усе кинуть на одну карту — аби любити... І всі міркування, які нераз рівноважили душу, здаються

І впадала в тяжку безпросвітну задуму. Якийсь голос шепотів їй до вуха: — А як би так?... І перед її очима майнула залізниця, потяг... І труп дівчини. Це ж вона! Ні, ні, ніколи! Самій вмерти без його?... Його лишити?...

Їй хочеться, дуже хочеться життя і любови... Та в цей момент починають дзвонити дзвоники, — усе пригадується...

І це має бути правда? Ось вона — правда!

Це така маловажна річ у всесвіті... Один листок впав з дерева літньою порою... Чи все це варте уваги? Це ж саме — безглуздя... Одначе так болюче щось рве душу... Не вже-ж це та вбита любов? І чого вона будиться... Вбита?... Ні, не вбита — вона жива... І це правда? Це має бути правдою? А кажуть, що правда краща і святійша за брехню... І чим вона тут свята?!

Темрява, безпросвітна темрява западає в душу, серце, розум, почування... А розпука так і п'є кров, гадюкою оповиває ціле ество, збезсилює волю...

І ти замолкла? Скажи, Дівчино, розкажи, й так станеться, як бажаєш! Я готовий, на все готовий. Не карай мене, бо я тяжко, дуже тяжко покараний...

Відвічне правило боротьби двох елементів! І ту він хоче зайняти вигіднішу позицію: ти розкажуй, я виповню, але ти й усю вину береш на себе за все, що станеться, бо ти причина злого... В її душі будиться погорда і образа чогось дуже ніжного, як саме на ім'я йому — вона не знає...

Але рівночасно „щось“ викреслює всі ці міркування про „елементи“ „ворожнечу“, помсту, гордість... І остається лише любов одна.

...з огляду на це — прощай! Нехай доля тобі дарує стільки добра, скільки в тобі є для світа, стільки щастя, скільки ти мені його дав, стільки світла у життю, скільки я від тебе зазнала...

Мені позволь залишитись з моєю тугою за сонцем і зірками дозволь мені тужити за тими дням, які ніколи не вернуться, але дозволь мені і вірити в будучину... Я остаюся з вражінням людини, яка відходить з пункту, де видно було захід сонця, з вражінням та переконанням, що воно ніколи, ніколи вже не зійде... Відхожу, зникаю з овиду твого життя... остається вічна мовчанка — могила...

...Куплет перервався.

МЕСИХІ.

Переклад ВЯЧЕСЛАВА ЗАЇКИНА.

Привіт весні.

(Весняна касида *).

У кущах уже співає
соловей весні привіт,
і дерева укриває
у садку весняний цвіт.

І міндаль вкрашають квіти
білосрібні та рясні.
Веселіться і радійте,
поки є весняні дні.

Сад і луг вдягли убрання
різнобарвне із гірлянд,
і настало раювання
у шатрах з кущів троянд.

Весну будучу зустріти,
може, прийдеться в труні.
Веселіться ж і радійте.
поки є весняні дні.

КЛИМ ПОЛІЩУК.

Микола Вороний.

Тільки пісня одна по дорозі життя
Переможним акордом лунає! —
Сам він — ніжність і тонке чуття,
Хоч скорбота чоло його крає...

Хто забуде часи молодечих надій,
Як огнисто квітки розцвітали,
Як надії свої з його „Сяєвом мрій“
Ми барвистим вінком заплітали?..

Хто забуде ті дні, як ми стали огнем
І спалахнули ген по Україні,
Як здавалося нам, недогнати й конем
Тих, що випаслись в нашій руїні?..

Хто забуде ту мить, як в Столиці Новій
Було щастя і втіхи багато,
Як Борець і Співець перемозі своїй
Утворили всерадісне свято?..

Хто забуде, як ми, перетомлені вкрай,
Так хотіли б лягти й відпочити,
Та озвалось до нас із душі — „Позір май!“
І гриміли, як грім, динамити!..

Крізь безрадісну мряку змагань і невдач
Ми прийшли на дорогу мовчання,
Де журба, як ганьба, де проклин — наче плач,
Де в піснях навіть квилить ридання...

Тільки він — Могикан від Краси і Землі —
Непоборний і дужий без міри,
Грає співом своїм навіть в буряній млі
І вітри не торкаються ліри...

1924 р., весна у Львові.

*) Месихі — один з найвидатніших турецьких поетів XVI-го століття, віку блискучого розвитку турецької поезії, уславився своїми романами та ліричними поезіями, серед яких одним з кращих є весняні „касида“; „касида“ це особливий рід лірики, подібний до європейських канцон, сонетів і т. ін.

НОМО.

ЗНОСИНИ З ДУХАМИ.

(Продовження).

V.

В літературі майже кожного народу знайдемо художні твори, в яких духи небіжчиків тим чи іншим способом з'являються живим. Для більшості поетів і письменників-прозаїків зносини безсмертних душ цього й того світу завжди були аксіомою. Певність у цьому зустрічаємо й в великих філософів. Отак, Шопенгауер у „Versuch über Geistersehen“ сказав: „Не вірити в з'явлення духів — це сьогодні є не скептицизм а ігноранція“.

Здебільшого недовіря до можливості з'яв ґрунтовалося на недовіррі до медіумів, серед яких чимало було, а може й тепер є, містифікаторів і шарлатанів. І тому тим на більше довіря, в цьому відношенні, заслуговують люде, що не роблять з медіумичних сеансів джерела матеріальної користи, а особливо, коли ці люде тішаться поважанням і ширшою популярністю.

До таких людей належить відомий у Варшаві перекладчик і видавець, головним чином, творів французького красного письменства п. Бой, та його редакційний колега п. Ключкі, медіумичні сеанси якого в Парижі, під стислою контролею вчених, були світовою науковою сенсацією.

Подаємо опис Боя одного сеансу в домі Ключкого. На сеансі було сім чоловік, а серед них трьох лікарів і двох природників.

„Прибуваю з Ключким, пише Бой, до його помешкання. „Покажу тобі щось“, каже він, коли ми в двох чекаємо на решту гостей. Ставить на столі три компаси, чекає поки всі заспокоються, потім робить кілька рухів, дотикаючись руками грудей і витягуючи їх над компасами. По черзі магнітні голки починають тремтіти, хитатися, крутитись. Далі кількома рухами руки він заспокоює їх. Питаюзя про його духовий стан підчас цього досвіду. „Хочу, щоб рухались“, відповідає просто“.

Сходяться гості.

„Топиться парафін у надії на славнозвісні відливи, які є одним з найбільш дивних феноменів, що трапляються на сеансах з Ключким.“

„Знімаємо сурдути й кладемо на коліна папір, бо, як остерігають досвідчені, парафін хляпає. При цьому електричне світло кілька раз гасне. Бувальці, не надаючи цьому більшої ваги, пояснюють, що це явище є дуже часте перед сеансами, неначе б духи давали знати, що готові починати.“

„Гасять світло, залишається одна червона лампа, на столі лежить кругла навітлена плитка. Посередині стола казанок з розпущеним теплим парафіном.“

„Медіум засипає майже зараз.“

...„Вільно весь час розмовляти; взагалі немає розмови про якийсь містичний, зосереджений настрій... Навпаки, настрої є цілком тверезий жартовливий.“

„Перше з'явище настає після кількох хвилин: це маленькі світелка, що мерехтять у повітрі. Незабаром червона лампа гасне сама. Світелка, що-раз численніші, носяться над столом, виділяючи світляну імлу. В повітрі — специфічний запах озону.“

„Хтось з присутніх каже, що відчуває легкий дотик. Незабаром і я відчуваю дотик у руку. Через

хвилину теплі пальці дотикаються моїх пальців; хочуть їх затримати — легко висовуються. Відчуваю, що на моїх пальцях залишилося трохи парафіну. Щось лежить передо мною на столі, перед другим з присутніх — теж; кажуть мені, що це відлив руки з'яви в парафіні.“

Тим часом світляний кружок підіймається й легко гойдається в повітрі, подібний до маленького місяця. То лине до стелі, то кружляє над нашими головами. Хтось каже, що бачить з'яву й що з'ява пізнає його, — це поручник, який вже з'являвся на інших сеансах. Через хвилину кружок в повітрі наближається до мене, виразно освітлюючи чоловічу голову в шапці з дашком. Світляний кружок тримається біля неї скісно, як би з метою освітлювати її. Кажуть мені, щоб я чого зажадав від з'яви. Кажу: „погладь мене по голові“. Гладить. „Поцілуй мене“. Цілує. Відчуваю найреальніший поцілунок в лице...

„З'ява зникає; з'являється інша. Присутні пізнають і цю: це італієць Баттісті. Баттісті з'явився вперше Ключкому перед кількома місяцями в Італії. Присутні там італійці пізнали його: є це відомий герой останньої війни, повішений австрійцями. „Хто вміє по-італійському, хай скаже йому що-небудь“. Умію трохи по-італійському, тому вступаю в розмову, імпровізуючи досить фривільний вірш: „Era una volta un pazzo pazzo. Chi ebbe del spirito soltanto in cazzo“. На це чую по-за собою голосний оплеск, а потім тихий, але виразний голос: „Bravo“. Голос цей чують і мої сусіди, а оплеск чують усі... Промовляю до нього (до Баттісті), приходить на мій заклик, виконує дрібні бажання.“

„Хтось каже: „Цікаво, як він сюди приїхав, чи потягом?“ раптом — стукіт, як би по якихсь предметах, і жартівник достає п'ястком по потилиці. З'ява зникає.“

„З'яви, як пояснюють мені, не люблять іронічного, і зухвалого відношення; самі вони є дуже зичливі. Бувають дуже привітливі й підприємливі.“

„Що до почуття в відношенні до цих з'яв, то дивно не почуваю жадного остраху. Поручник впливав на мене трохи ніяково, натомісць італієць викликав лагідне й симпатичне вражіння.“

„У певному моменті казанок з парафіном без шелесту зник із стола; після сеансу знайдено його під канапою. Натомісць на столі опинилася фаєчка одного з учасників, яку він залишив на іншому місці.“

„Об'яви слабнуть.“

„Треба кінчати сеанс. Запалить світло“, каже той, що керує сеансом, „вже кінчаємо“. Через хвилину само запалюється червоне світло лампки. Перериваємо ланцюг і виходимо, збираючи наші два відливи.“

„З зацікавленням оглядаю відлив, який залишила мені з'ява. Є це тонкий і дуже ніжний відлив руки; два пальці випростовані, три зігнуті. Наче б хтось опустив руку в парафін й вийняв її, покриту тонким шаром; але фізично неможливо вийняти руку з такого відливу. Є це рука з'яви, рука „астральна“.“

„На паризьких сеансах з метою контролю додавали до парафіну хемічну домішку, а потім хемічно досліджувано: парафін був без сумніву той самий.“

„Що ж торкається самих з'яв, то фотографічні

знимки, які стільки раз було роблено з них при світлі магнія, свідчать, що й тут не може бути жадного сумніву.

VI.

Існує дві концепції наведених вище з'явищ: медіумістична й спіритистична. Перша пояснює їх так званою „ідеопластиком“, еманациєю

Досвід з ектоплазмою.

Ектоплазма виходить з вуст медіума.
(Фотограф. знімок).

магнітичних сил, що перебувають у людині, друга — контактом із світом „позапочуттєвим“ (по-за зовнішніми почуваннями, змислами).

Як би там не було, але маємо до діла безумовно з якоюсь силою, яка сьогодні також є недосліджена,

як колись було недосліджене електричество або радій.

Про земне походження духів свідчить їх низький рівень поведінки під час сеансів. Але, треба зазначити, що бувають сеанси, на яких з'явлені духи поведуться більш „культурно“...

VII.

Найцікавішим, безумно, явищем є так звана „цільковита матеріялізація“, коли повстають фрагменти людських постатей або й цілі постаті, які пересовуються, ходять, балакають. Найновіші дослідження „відкрили“ т. зв. ектоплазму (німці називають „телеплазма“), формацію, подібну до хмари, або газу, яка виділяється з медіума, найчастіш з вуст, але може виділятися й з інших частин тіла. Вона має вигляд або язика, або переплутаних шнурків; буває біла, сіра, а навіть і чорна. Субстанція ця є дуже рухлива. При найменшому дотику чи раптовому освітленню ховається. Коли хтось схопив її, то медіум відчув великий біль. Звідси висновок, що ектоплазма є як би органічною частиною людини.

Аналіз ектоплазми виявив, що вона складається з різного роду органічних клітин, які є в живому організмі.

Такою є ектоплазма в першій стадії. А далі з неї можуть формуватися руки, ноги, голова й ціла постать людини. Д-р Geley пише: ...„Я бачив обличчя, живі обличчя людей“. При дотику є вони іноді зимні й вохкі, іноді сухі й теплі.

Оці формування людських постатей на спіритистичних сеансах і поставило в зв'язок виділення ектоплазми з з'явами духів. Але чи дійсно ці явища мають між собою зв'язок, досі ще не встановлено.

Скажемо наприкінці, що ектоплазмою дуже зацікавлені люде науки, як німецький учений Schrenck Notzing, французький — Richet, Morselli, Enkamara, Oliver Lodge і инш.

АНТІН ПАВЛЮК.

З циклю „ЯСНЕ. ЛІТО“.

Роспука.

Ровами місяць тіни клав...
...Нема... ох, — болю, — жалю!..
І ніч спокійная текла
від жит до жит і далі.

Повітря-мед і дзвін цимбал
і бубен — серця вєсни..
Тобі ввесь біль, ввесь сум і шал..
Сказать тобі: — чудесно!..

Як так... то я піду... — Прощай!
Ох, чи це Ти зробила?..
Чи Ти могла?!... Цвів молочай,
одцвів, зімятий, — за могилою...

За голову узявсь... ридав..
...Мені пісень печалі..
А ніч спокійная текла
від жит до жит і далі...

Санаторій Плєш.
1924.

Полудень.

І стигне, не тече, вже гасне голубінь,
І полудня важке, текуче золото
по-над могили в тонке павутиння —
у спеку лє думок лінивих солод.

Не ворухне, не диха в плесо... ось, —
Як зачарований, відбивсь, не одірветься
блакитноокий вітер... ні, не він, а хтось,
хтось ясний, молодий, що днем чи щастям зветься...

Там порохом пухким, пахучим у полях
згубивсь десь шлях... Простір, широка воля!
...Часом, — розбудить лози сонний птах
Чи риба знехотя з дна пустить бігти кола.

Бездонний день в жита, в овси, в гречки
у конюшину, в луки соковиті
лє солод і спокій... Та в сурми гомінні
вже чути, грає, палить серце вітер!

† Протоієрей Іоанн Козловський.

(Некролог).

В с. Чесниках (Томашівського пов.) несподівано вмер 2 травня протоієрей І. Козловський. Не можна обійти мовчанкою його смерті, бо покійний належав до тих нечисленних в наш вік безідейности і матеріалізму пастирів-народників, які службу народові і церкви ставлять вище власних матеріальних вигід.

О. Іоанн походив з м. Тишівців, род. в 1875 р., скінчив Холмську духовну семінарію в 1899 р. З початку був псаломщиком на Волі Варшавській, а в 1901 році zostав призначений священником до Тучап, звідки в 1908 р. перенісся до с. Хмільки на Білгорайщині, де пробув до часу евакуації. Підчас „біженства“ служив священником на фронті, чекаючи змоги вернутися на Холмщину.

Після Берестейського миру в 1918 р. перший з'явився до рідного краю й оселився в м. Тарногороді. Тяжкі це були часи: місцеві шовіністи вороже зустріли „попа“. Глузування, погрози, брудні лайки неслися зо всіх боків, коли приходилося о. Іоаннові виконувати свої пастирські обов'язки. Староста Білгорайський хотів його вислати за кордон, прислав навіть перепустку, але зустрінувся з простою відповіддю: „Куди ж я поїду, коли я до дому приїхав“?

Щирий народник, сміливий та невідкупний о. Іоанн протестував проти „висвячення“ церков, проти польонізації дітей в школах, проти шкідливої політики мит. Георгія та Діонізія, проти угодливого священників, підтримуючи всіма силами почуття власної релігії й народности.

Він перший із свящ. на Холмщині домагався на соборчиках правління служби Божої українською мовою. Цього всього не могла дарувати йому влада ні адміністраційна, ні церковна. Доноси поліції, різних темних людей, ба, навіть священників викликали часті ревізії, слідства, обвинувачення в „пшецівпаньствовей“ діяльності.

Найбільшим ворогом був воевода Москалевський, який протягом кількох літ переслідував покійного, аж нарешті осягнув мети і міністерство зажадало від

митр Діонізія повного усунення з життя парафії св. Козловського за „діяльність на користь українців по одділенні українських земель“. Однак прокуратор у Замості не знайшов в діяльності о. Іоанна рис проступства, і справа була припинена. Коли це було представлене воев. Москалевському, то навіть він згодився на певний час залишити в спокою о. Іоанна, але не згодився на це мит. Діонізія, який моментально виконав жадання міністерства, позбавляючись таким чином священника, який турбував його сьєсу поставою.

Влада була задоволена і митр. Діонізія позбавив о. Іоанна не тільки парафії і можности отримати її в інших воевідствах, але викинув на вулицю й цілу родину небіжчика.

„Видали, свої видали—консistorія, Діонізія... За що“? — вже хворий повторював о. Іоанн.

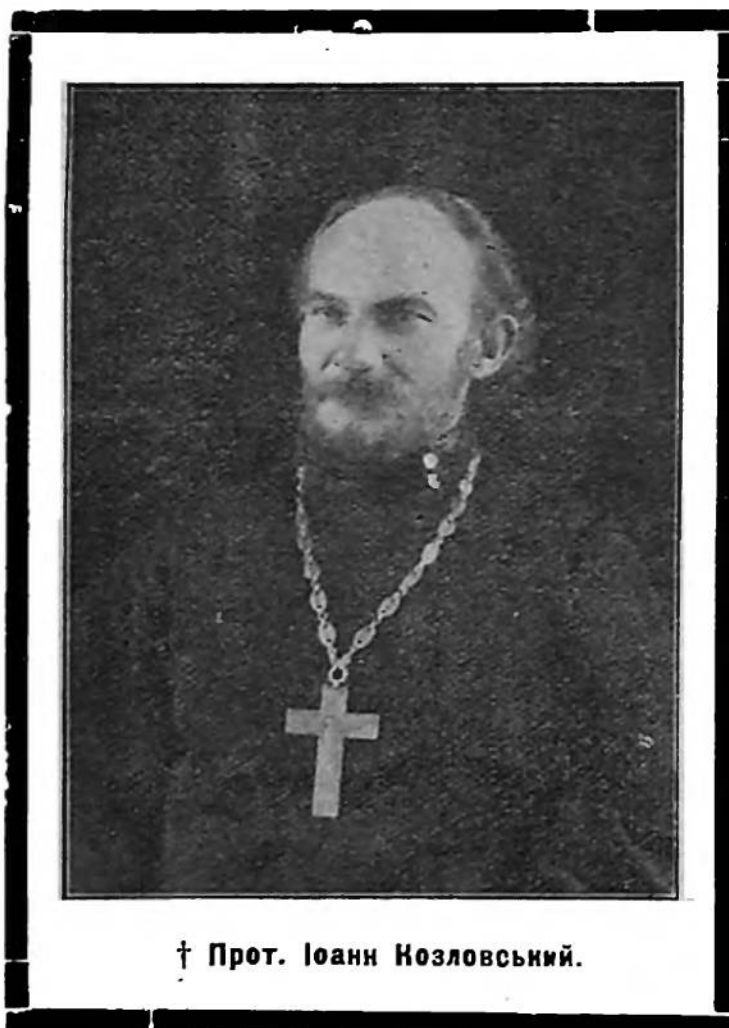
Чуткий на всі прояви життя церковного, політичного, культурно-національного, о. Іоанн був не пасивним глядачем, а активним членом свого народу. Ще за пару годин перед смертю просив тих, що оточували його:

„Передайте послам, хай борються за церкви в Біщі, Горишеві і ин., бо це наші, не їхні, хай домагаються школи, права, бо затяжко вже дихати“.

В житті південної Холмщини о. Іоанн відіграв велику роль: протягом чотирьох років боровся сміливо й завзято з польонізаційною політикою влади й з окатоличенням українського народу ксьондзами, а в останні

часи й з політ. Діонізія і консistorії. Його доконали і стерли з життя, але жадна сила не зможе стерти його творчої роботи посіяної національної свідомости, любови серед народу до всього рідного, непохитного бажання перебороти цю навалу, яка в останні роки впала на рідний край. В цьому о. Козловського велика заслуга. Хай його життя буде зразком для українських священників і громадян, яко борця за правду.

ХОЛМЩАК.

† Прот. Іоанн Козловський.

ПОСОЛ. М. ЧУЧМАЙ.

Розвиток і об'єднання української кооперації.

(Способи).

УКРАЇНСЬКА кооперація, як відомо, утворилась і виросла за останні 15—20 років. Революція 1905 року й зв'язаний з нею підйом активності селянства, продовольча криза, викликана всесвітньою війною і революцією 1917 року, — всі ці обставини були стимулами які породили масове захоплення ідеями кооперації й привели до того, що в 1918 і 1919 роках Україна по числу кооперативів стояла на одному рівні з найбільш розвинутими кооперативними країнами Європи.

Але рух кооперативний у нас розвивався в значній мірі не шляхом внутрішнього природного зросту, а в наслідок загально-політичних і економічних причин.

На перший погляд картина, яку уявляла українська кооперація, виглядала дуже імпозантно; велике число кооперативів різного типу, сміливість і розмах в постановці переведення кооперативних завдань, струнко переведена система об'єднань місцевих і центральних кооперативів, — все це залишало приємне враження від українського кооперативного руху. Але коли розглянути українську кооперацію ближче, вникнути в її психологію, то внутрішній стан мав і має чимало негативних елементів.

При дійсності швидкого росту кооперації, широкого поширення серед українського населення ідей кооперації, кооперація дуже мало росла вглиб, кооперативна свідомість стояла низько.

Кооперативні центри були в значній мірі самодовільними інституціями, слабо зв'язаними з своїми членами, відіграючи роль керуючу, вони мали слабкий господарчий і духовий зв'язок з периферією. Український же народ, в переважній більшості складений з селянських мас, в силу історичних обставин, перебуваючи в довгій неволі в чужих націй, при політичних формах абсолютного панування аристократично-капіталістично-адміністративного ладу, значно втратив здатність самоділання і творення суспільних форм життя.

Українська кооперація будувалась не з низів, а з гори і в значній мірі з ініціативи або державних або фінансово-економічних установ, як наприклад, державні банки, органи самоврядувань та земські каси дрібного кредиту, від яких українська кооперація одержувала велику матеріальну і організаційно-адміністративну підтримку.

В 1919 році в де-яких місцевостях українських земель (Волинь) витворилась специфічна псевдокооперація в формі споживчих товариств, роля яких зводилась до пунктів, що розподілювали артикули першої потреби, одержані з державних продуктивних складів. Як тільки не стало цих складниць — загинула цього типу споживча кооперація.

В силу вищезазначених причин у широких мас українського народу витворилось відносно кооперативних установ фальшиве поняття, що кооператив то є щось „казенне“, до чого він приступав ніби-то з примусу.

На протязі останніх 5 років нинішнього століття ще більше підірвали віру українського народу до

економічно-громадського значіння кооперативних організацій такі фактори, як остання польсько-більшовицька війна, непевний курс валюти, який мінявся майже що-дня; вони знищили (і без цього слабеньке) матеріальне положення кооперативних організацій на українських землях. Не менше знищено кооперацію і духовно, бо вільна кооперативна пропаганда, як головний чинник кооперативного руху, є заборонена; кооперативний рух цілком знаходиться під опікою адміністрації; установи кооперативні інтерпретуються адміністрацією, як чинники антипанствові.

З боку державних фінансово-економічних установ польських — українська кооперація не користується абсолютно жадною підтримкою, навпаки, її ще обтяжують непомірно великими податками, яких, при сучасних торговельних оборотах, кооперативи не в силі заплатити з чистих зисків і змушені погашати ці податки за рахунок оборотових капіталів.

В силу цих причин Українська Кооперація в межах Польщі, в широкому значінню цього поняття, загинула, — залишилась невелика кількість споживчих товариств, на які людність дивиться, як на звичайні бакалейки-крамнички. Воно в дійсності так і єсть. Ще ці споживчі товариства користуються більш-менш повагою в людності, які провадять хоч невеличку культурну працю, як наприклад, мають книгозбірні, улаштовують зрідка відчити і т. п.

Не можна сказати, що в українськiм народі громадський кооперативний дух згас, ні, він живе, і людність українська при нинішній політично-економічній кон'юктурі шукає якогось виходу з катастрофічного матеріального положення, але вона чекає, що хтось прийде з допомогою, що хтось зробить, словом, безініціативна.

Перед кооперативними установами з їх центральними, які ще живуть, перед усім взагалі, що є ще активного, громадського, економічного, культурного, стоїть завдання: розвіяти в нашому народі фальшиві думки та поняття, що кооперативні форми спільного життя — казенщина, та про чийсь допомогу. Розвиткові української економіки ніколи і ніхто не помагав; навпаки, всі, хто міг, викачував з неї матеріальні ресурси.

Треба в народні маси широко кинути кооперативне гасло: „один за всіх і всі за одного“. Треба в селянстві нашому виховувати почуття взаємної допомоги і любови в громадськiм значінню; вселяти думку про значіння моральних цілей і суспільних задач, побіч цілей матеріальних і економічних. Словом, зробити нашу людину з раба здатною до самостійного економічного життя і пробудити в ній силу до боротьби за своє економічно-соціальне існування. При нинішньому безправному положенні українського народу організація його на кооперативних засадах дає можливість легальної боротьби. В цій галузі перед нашими кооперативно-економічними організаціями стоїть велика виховавча праця, для переведення якої при кооперативних установах повинні бути засновані сильні інструкторсько-організаційні та інструкторсько-освітні відділи. Для праці цих відділів конечно потрібно усунути перешкоди, які стоять на дорозі їх розвитку, а саме, треба добитися у влади пошанування

УКРАЇНСЬКІ КРАЄВИДИ.

Місто Кременець. Гора Бони.

права кооперації, вільної кооперативної пропаганди, притягнення інтелігенції до кооперативної роботи, поставлення її в легально-правне положення.

Теперішня однобока наша кооперація в формі споживчих товариств не задовольняє, в силу свого

мізерного матеріального положення, економічних потреб українського народу і соціально мало пристала до нього.

Народ український в межах Польщі складається з 95% хліборобського селянства, серед якого 80% середньо-заможного й мало-заможного.

Це селянство й повинно служити головним об'єктом діяльності наших кооперативних організацій.

Українське селянство майже все, а зокрема середньо-і малоземельне знаходиться в катастрофічному економічному положенні — 40% його господарств ще не оправилось від страт всесвітньої війни; ще досі на Волині цілі села мешкають в землянках; при теперішній податковій системі в Польщі воно майже весь свій чистий зиск від власної праці вкладає на вплату податків; на десятину землі пересічно припадає 25.000.000 марок всяких податкових повинностей, в той час, коли при теперішній земельній культурі десятина в селянському господарстві видає пересічно доходу брутто до 100.000.000 мк.

Агрікультура сільських господарств з кожним роком падає, бо вони позбавлені агрономічної допомоги, яку їм колись давали земства. Селянству середньої заможности є недоступне штучне угноєння або сільсько-господарча машина, більша звичайного плуга чи борони.

(Закінчення буде).

ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ.

Анатоль Франс.

(80-ліття народження).

19 квітня ц. р. минуло 80 років великому й славетному французькому письменникові Анатолі Франсові, день народження якого святкувала не тільки Франція, але й всі культурні народи світу, в більшій чи меншій мірі. Й дивна річ, у той час, коли ювілей Байрона відбувся неначе під захмареним небом, на святі Анатолія Франса небо чисте, сяє сонце й обличчя ясні, як на справжньому святі.

Чому?

Відповідь на це запитання захована в самій творчості Анатолія Франса. Християнство наклало на людскість темні шати, вериги, пости, стриманність від насолоди життям, сонцем, собою. Й тому християнство для Анатолія Франса є чуже. Він любить світ стародавній з радісними богами, що живуть так, як вимагає людська природа, насолоджуються, купаються в розкошах сонця; й люде серед них самі як боги. Хто читав твори А. Франса, той відчував таке, неначе б вся наша планета була населена богами. Вони всюди. Сивий Сатир не вмер. Любов не старіється. Навпаки, вона відмоложує старість, вона одухотворює все.

Але Франс не є рабом богів. Ні, навпаки, він серед них як рівний, навіть бавиться з ними, жартує. Й боги цю щирість оцінили і, як бачимо, не помстилися над великим письменником. Франс ворог умовностей, всього того, що накладає на людину пута й поневолює її „божеське“ я, й особливо в релігії. Важна не форма, не обстановка й навіть не слова хвалення Бога, а щирість, віра. „Штукар Пресвятої Диви Марії“ (герой оповідання під тою ж назвою), не можучи присвоїти собі суворих чернецьких способів

„молитви“, прославляє Божу Мати в зачиненій церкві своїми „фокусами“... І що ж, Божу Мати приймає цей вислів почуття. Тут бачимо подібня з оповіданням „Три старика“ Л. Толстого. Навіть більше, бачимо страшний осуд тих релігійних фанатиків, що

Анатоль Франс.

руйнують чужі вівтарі й жертівники, а самих віруючих силоміць, різними нелюдськими засобами перероблюють на „свою віру“.

Найголовніше, що Франс любить людину, розуміє її вади й хиби та причини їх і не пригнічує її, а, навпаки, підбадьорує, розважає, настроює на ра-

дість. Хоча сам він — скептик, особливий „віруючий скептик“. Невіря він поборує. „Людина створена, щоб ділати. Я повинен ділати, поза-к живу“, казав Номонкулус Гетого. А чи можна ділати, коли не віримо?.. Тому, коли буде необхідність, будемо навіть вірити. Будемо вірити, сумніваючись, будемо сумніватися, віруючи“...

Про своєрідний „скептицизм, що обійнявся з вірою“, як Олесева „журба з радістю“, свідчать такі думки й афоризми Франса:

„Минуле це єдина дійсність для людини; все, що є, — вже є минуле“.

„Жінка щира, коли не бреше без потреби“.

„Вибір жінки важкий: з чоловіком, який подобається жінкам, вона не буде жити спокійно; з чоловіком, який жінкам не подобається, вона не буде щаслива“.

„Ми самі вносимо в любов безмежність — не жінки цьому винні“.

„Люде цінніші за природу“.

„Страждання необхідні. Ми щасливі лише через те, що нещасливі“.

„Мислити й ділати — однаково жорстоко й даремно. Лихо не стільки в тому, що живеш, скільки в тому, що знаєш, що живеш. Лихо в тому, що пізнаєш і бажаєш“.

„Ми вважаємо за небезпечних тих людей, в яких розум іншої будови, ніж у нас, і за неморальних — тих, у кого інша мораль. І за скептиків — тих, хто не поділяє наших ілюзій, не питаючись, чи є в них свої власні“.

„Не бажаймо, щоб всі думали так само, як ми. Однаковість поглядів була б огидна. Що до мене, панове, то я страшенно нудився б, коли б був завжди в згоді з самим собою; на щастя, не так, бо час від часу сам собі перечу. Вірте мені: іноді корисно самому собі перечити хоча б для спасительної розваги й для того, щоб навчитися зносити заперечення інших“.

Ось це вміння зносити чужі думки, почуття, помилки, гріхи — й придбало А. Франсові любов читачів цілого світу. Коли ж оглянемо політичні виступи Франса останнього часу, то бачимо, що вони стоять в суперечності з багатьма його поглядами, почуттями й афоризмами. Але... треба вміти зносити чужі суперечності...

В. О—СЬКИЙ.

Робітниче товариство допомоги українським письменникам.

Глибоко зворушує вістка про заснування в Трентоні, з ініціативи робітника-емігранта І. Бородайкевича, Робітничого Т-ва допомоги українським письменникам (Див. стор. 1). І тим більш зворушує, що заснували його робітники, які своїм простим чистим серцем, як апостоли, відчули святість і животвірне значіння „слова рідного, орла скutoго, чужинцям кинутого на сміх“, як сказав о. Олесь. І тим сумніше стає в душі при думці, яка байдужа до рідного слова наша інтелігенція, якими страшними зусиллями ратують себе від смерті наші літературні періодичні видання, як мало підтримують їх ті, що вважають себе „сіллю“ і „цвітом“ нашого народу, як мало вони цікавляться долею наших письменників і поетів. Слава українським робітникам Америки!

Пам'ятник Золя.

15 травня в Парижі при участі представників уряду й міста відкрито пам'ятник Емілеві Золя, робо-

ти Мен'є. Пам'ятник був уже готовий 10 років, але попередні уряди не давали згоди на його відкриття, яке відбулося тепер — як наслідок результату виборів.

До українських письменників і поетів.

Український поет, письменник, денникар, який ходить без чобіт, сам пере собі білизну, по кілька день не їсть і часом не має за що купити паперу — явище буденне. Чи знає про це українська інтелігенція? Не знаю. Але, що вона про цих нещасливих працівників пера не думає — це всім відомо. Гірше ще те, що й самі українські письменники й взагалі працівники пера й самі про себе не подбали. Я кажу про те, що ми досі не маємо жадної професійної організації.

Крім взаємної матеріальної допомоги, є ще багато інших питань життя й праці літераторів, які можуть бути розв'язані, полагождені або хоч виведені на належний шлях лише при існуванні спеціальної організації.

Не накреслюючи жадних подробиць такої організації, виступаю з пропозицією заснувати професійну спілку українських письменників і взагалі працівників пера й прошу всіх, хто працює на літературній ниві, відгукнутися на цю пропозицію (на адресу „Н. Світу“), повідомляючи, чи вважають вони своєчасним заснування такої спілки й яка форма її, на їх погляд, була б найбільш житевою та доцільною. Бажані й проекти статутів.

В. ОСТРОВСЬКИЙ.

БІБЛІОГРАФІЯ.

„СТАРА УКРАЇНА“, часоп. с історії і культури. Місячник, що виходить у Львові під редакцією Ів. Кревецького. Видання книгарні Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові.

Від 1 січня ц. року виходить у Львові вищезгаданий часопис. Досі вийшли два зшитки: перший—ч. I й другий—ч. II—V. Ці два зошити вже досить виявили, оскільки поважно ставиться видавництво до свого часопису. „Стара Україна“ виходить на доброму папері, під художнім наголоском у стилі старого українського письма, добре редагована й старанно видана.

Почвірне II—V число цілковито присвячене 350-літтю українського друкарства й має багатий зміст. У ньому взяли участь найкращі знавці нашого письменництва та його історії поруч з історією друкарства. Отак уміщені статті: Іл. Свенціцький. Памяти першого друкаря України. — Ів. Огієнко. Іван Хведорович, фундатор постійного друкарства на Україні. Життя і діяльність. — Ів. Кревецький, Спомини Ів. Федоровича про початки друкарства на Україні. — Вол. Дорошенко. Перша книжка друкована на Україні, „Апостол“ Ів. Федоровича. Львів 1574 р. Бібліографічний опис. — М. Голубець. Графіка друків Івана Федоровича. — Ів. Крип'якевич. Папір українських друків Ів. Федоровича. — М. Возняк. Доля друкарні Івана Федоровича. — Ів. Кревецький. Надгробні каміні Федоровичів у Львові. — Ів. Зілінський. Miscellanea Federovyciana. — Статті багато ілюстровані, тут є знімки з старих друків, старі кінцівки, заставки, початкові літери, портрет К. Острожського, ювілейний медальон Федоровича, знімки з надгробних каменів Федоровичів і т. инш.

В числі II—V подана хроніка святкування 350-ліття українського друкарства як у нас, так і на Великій Україні, бібліографічний нарис Ів. Огієнка, в якому подані багаті літературні джерела й останні видання про українське друкарство, між иншим і про додаток до „Нашого Світу“: проф. Ів. Огієнко. „Свято української культури“.

Цікаві в „Старій Україні“ де-які документи про надгробну плиту Івана Федоровича, з якою так по-варварському поводилися чужинці й яка невідомо де тепер знаходиться; де-яке світло на це кидає зізнання о. Ігумена М. Лончини.

„Стара Україна“ цілком заслуговує на те, щоб її витати й бажати їй найширшого розповсюдження серед нашого громадянства, яке так мало знайоме з рідною старовиною.

ПАВЛОВИЧ.

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ Й ЧАСОПИСИ.

В. Королів Старий. Зустріч. Новорічна п'єса-казка на 2 дії. Надл. Вид. „Світ Дитини“, Львів. 1924 р. Ст. 27.

І. Бідинь. Добрі діти. Сценічний образок у 3 діях. Накл. Вид. „Світ Дитини“. Львів, 1923 р. Стор. 30.

Дмитро Николишин. Новорічна казка. Сценічна поема. Накл. Вид. „Дрібна Книгозбірка“. Коломия, 1922 р., стор. 16.

НОВІ ВИДАННЯ.

Проф. Ів. Огієнко. Свято Української Культури. Нарис з історії початків українського друкарства. Вид. „Нашого Світу“, безпл. додаток до тижневика за травень. Варшава. Стор. 35. Ілюстр.

Р. І. Н. Так. Драма на 5 дії. Накл. автора. Каліш. Табл. інтерв'юваних № 10. 1924 р. Стор. 113.

ВИДАННЯ УГВФ (УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО ВИДАВНИЧОГО ФОНДУ В ПРАЗІ).

Фундація імені Гр. Чупринки. Комітет українських товариств у Нью-Йорку для створення видавничого фонду імені розстріляного 1921 р. в Києві поета Гр. Чупринки передав зібрані ним уже на цю ціль 300 доларів Укр. Гром. Вид. Фондові на видання творів Гр. Чупринки. Бюро УГВФ підписало з названим Комітетом умову про створення окремої фундації ім. Гр. Чупринки для видання в першу чергу творів поета, а потім і іншої літератури національно-державного змісту. Коли фундація досягне суми 10 тисяч карб. зол., то з чистого прибутку 50% передається щорічно в розпорядження Укр. Академії Наук на аналогічні цілі. За Комітет українських товариств у Нью-Йорку умову ту підписали пп. Михайло Разик, Іван Марусевич, Тимко Мелешук, Василь Лазута і Михайло Никифоренко. Бюро УГВФ звертає увагу всіх на цей культурний виступ Українців в Америці і гаряче закликає інші українські організації і окремих громадян підтримати гарну справу і складати далі вкладки на цю фундацію. Разом з тим — хай це буде добрим прикладом для заснування при Укр. Гром. Вид. Фонді інших таких фундацій, щоб створити як-найбільше нових українських видань, зв'язаних з культурними змаганнями нашої нації. Бюро УГВФ доручило письменникові П. Богацькому як-найшвидше зібрати й зредагувати для видання збірку творів Гр. Чупринки.

Загальні збори. 24-го квітня під головуванням проф. Ф. Швеця відбулися чергові звичайні загальні збори Видавничої Ради Укр. Гром. Вид. Фонда. Збори ухвалили звіт про діяльність Бюро за останній період і висловили подяку за організацію вистави укр. друків та укр. книжної графіки в Празі 6 — 16 і 10 — 27 квітня ц. р.

Рух рукописів. Нові праці, ухвалені до друку: акад. А. Старков — Osteologia; проф. Л. Білецький — Основи укр. літературно-наукової критики; проф. С. Бородаєвський — Історія кооперації; проф. Ф. Якименко — Курс практичної теорії музики; Ев. Онацький — Класична мітологія. Бюро УГВФ підготувало вже до друку першу серію видань УГВФ, разом понад 100 друк. аркушів, умовилося з друкарнею про кредитування своїх замовлень і перші книжки вже віддало до друку.

Театр і музика.

Японський театр.

У народів Заходу, беручи цивілізовані країни на захід від Азії й далі за Атлантицький океан, театр був й подекуди ще й тепер є привілеєм вищих та заможніших верств громадянства. В Японії — навпаки, театр здавна-давня стояв у числі чисто „народних“ розваг, з якої вищі класи зовсім не користалися. Освічений і добре вихований японець пишався тим, що ще ніколи не був у театрі, так само як і в домі молитви. Відвідування театру вважалося за „поганий тон“. Лише під впливом зносин з китайцями у VIII — X століттях, коли наука й мистецтво в Китаї досягли найвищого пункту розвитку почало розвиватися театральне мистецтво й в Японії. Тепер японці вже мають театр на зразок європейський, але

поруч сучасного театру існує ще й старий, який дає цілковите уявлення театру стародавніх часів.

Японський театр бере свій початок від певного релігійного церемоніалу з танцями й пантоміною. Властива японська драма з'явилася в IX ст. нашої ери за часів цесаря Ямато. Після великого землетрусу-сіння духовні особи, підчас молитви на зеленому горбику, почали виконувати релігійний танок, який нібито припинив землетрус. Згодом до цього танку були додані різні церемонії. Танок цей залишився в старому театрі й до сьогоднішнього дня є побожним традиційним вступом до кожної театральної вистави. Називається він самбосо (sambosho). Він дуже поважний і відрізняється від легких і свobodних фігур і рас хореографічних, які звичайно танцюють актори в одязі бонзи, під акомпанімент хору й з вахлярем в руці. Первісні японські театральні вистави носили довгий час оцей релігійний характер.

Японська драма почалась у XVI столітті нашої ери від мітичної княгині Йорурі, яка перероблювала байки на театральні п'єси, що й називаються її іменем „йорурі“. Темі цих п'єс були найчастіше такі: самовбивство закоханих, яких переслідували, жертва вірного васала, покинення нареченої, героїчна смерть лицаря й т. ин. Дії зовсім не було. Актор лише рецитовав п'єсу під акомпанімент одного або двох музиків. Згодом до цього читання п'єс додано маріонетки. Рецитатори не ховалися від публіки. Вони стояли на очах у всіх, обіч музиків, і коментували гру ляльок. Пізніше почали писати спеціальні п'єси для маріонеток. Найбільш відомим автором цих п'єс був Такемото Гідею; його ім'ям називаються й його п'єси, які виставлялися в місті Осака в театрі Такематора. Театр маріонеток існує там і сьогодні, лише в іншому місці. Він має вузьку, але високу сцену. Кожною лялькою маневрують аж трое акторів, одягнених у чорну одягу. Один з них рухає правою рукою й головою, другий — лівою рукою, а третій — ногами (ляльки й декорації — на кийках). Роблено спроби рухати членами маріонеток за поміччу шнурків, але це нововведення немало успіху. Жестикація цих трьох операторів остільки скоординована, що сучасна японська критика відважилася гру маріонеток поставити вище гри акторів.

Властиве театральне мистецтво народилося лише після удосконалення театру маріонеток, який існує й досі, хоча нових п'єс ніхто вже для нього не пише; останнім автором п'єс для маріонеток був відомий сатирик Гірага Гідею (вм. у 1774 р.).

У наші часи театри маріонеток більш нагадують європейські кафе-концерти й кафе-шантани. Найкращими виконавцями гідею-гідею-катарі є жінки, які своє мистецтво поставили дуже високо.

Театрів маріонеток є багато й по-за Осакою. Зовні вони нічим не відрізняються від звичайних домів. Унутрі — невеличка саля, навколо вузька галерія. На сцені, на підлозі, сидять речитаторка й акомпаніаторка. Іноді виголошуються пояснення до п'єс.

Взагалі, як каже знавець японського театру Роголя-Косинський, театри маріонеток мають де-які риси смаку.

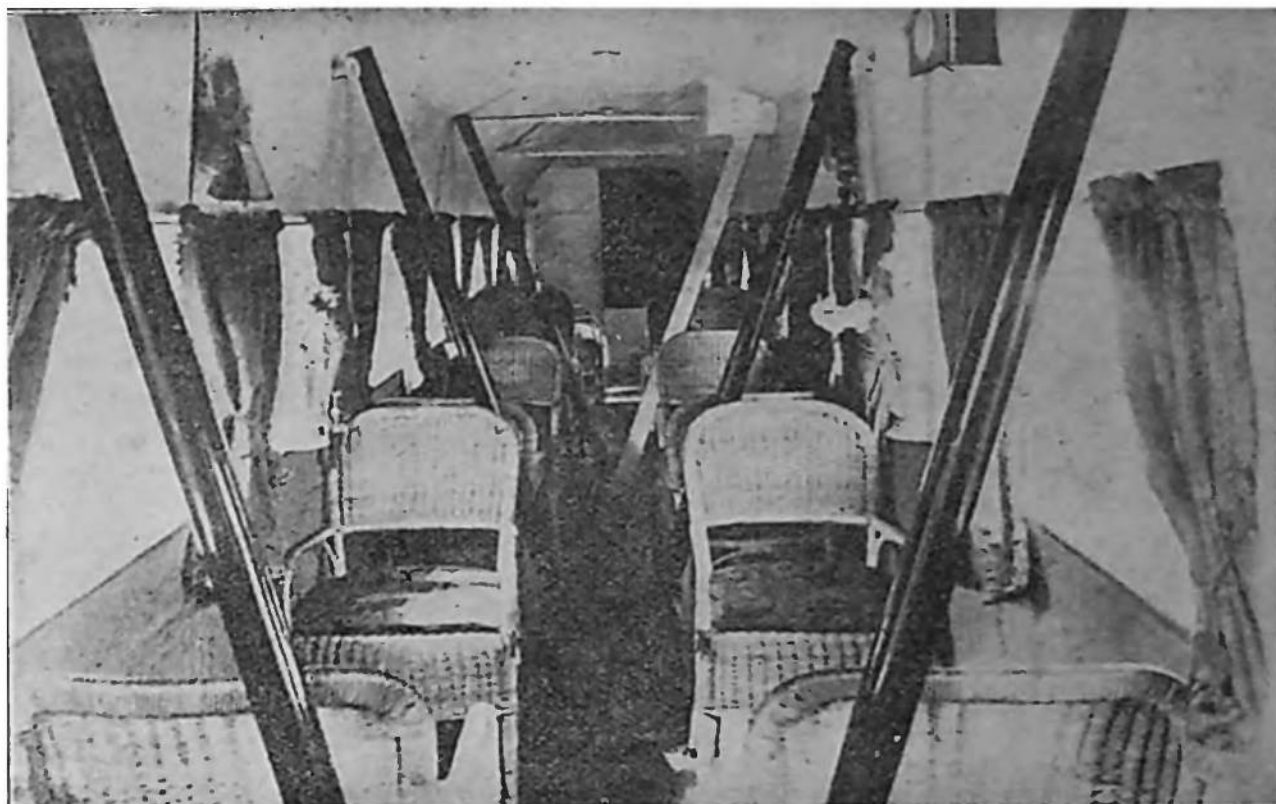
Посмертна опера.

29 квітня в Мілані була вперше виставлена нова опера Бойто, автора „Мефістофеля“, — „Нерон“. У цей день з'їхалася в Мілані вища італійська інтелігенція майже з цілої Італії. Зацікавлення було тим більше, що до вистави ніхто сторонній не бачив партитури. Бойто сам „був“, так би мовити, своїм режи-

сером: він залишив графічний плян вистави з усіма подробицями, як рівно ж встановив грим, одяг акторів і т. інше. Між иншим сказано, що Нерон до вбивства своєї матері носив бороду, а потім зголив.

Ідея опери зародилася в Бойто ще в 1861 році й він 50 років носив її в своїй душі, збираючи необхідні матеріяли щодо центральної фігури Нерона. Але довів оперу лише до 4 акту, залишивши тільки матеріяли до 5, який закінчив Тосканіні вже після смерті Бойто.

На протязі 5 годин радіо-телеграф розносив по всіх країнах чудові звуки опери. В залі були всі, хто має відношення до мистецтва. Опера зустрінена з захопленням. Тосканіні 8 раз виходив на виклик публіки. Театр заробив на першій виставі 800.000 лір.

Бомбардовий аероплян, перероблений на пасажирську кабіну.

Повітряна комунікація.

14 років тому в Варшаві був уперше демонстрований повітряний льот француза Вуан'є на аероплянні, здається, його власної конструкції. Вся майже Варшава висипала на Мокотовське поле, щоб подивися на це велике диво. І побачила, — що літак з „великим успіхом“ піднявся з землі... на 3--4 метри вгору й, пролетівши кілька десятків метрів, щасливо „сів“ на землю, перевернувши на дорозі лише одну „перепону“, через яку расові коні легко перескакували, не дотикаючись ногами.

Пройшло всього лише 14 років. І ось бачимо — пасажирську повітряну комунікацію, поки що між великими містами різних держав. А що буде ще через кілька десятків років?

Але не будемо гадати про те цікаве майбутнє. Послухаємо краще, як описує пасажир-німець подоріж повітрям:

„Півдоодинадцяті. Аеродром Асперн. З повітря спускається до нас срібний кит і викидає з себе ескимоса. Це літун повітряного карабля, що прибув з Праги й привіз нам ще одного пасажиря. Тепер пасажиря в кабіні в повному складі — четверо: громадянин Праги, молоде подружжя, що відбувають пошлюбну подоріж, і я, що влаштував собі великодню прогулку з Відня в Будапешт.

„Як легкий птак, підіймається в повітря наш біплан. Він збудований з найлегших матеріялів; корпус з полотна й дерева; ребра й скріплення з твердого алюмінія. Крила біплана — останнє слово техніки: основа з алюмінія, обтягнута полотном і зверху покрита якоюсь особливою целлюлоїдною масою, так що внутрі витворюється пустий простір, як при натуральному льоті.

„Ми затикаємо вуха ватою. Заплющуємо очі. Все це — згідно з порадою нашого гостя з Відня. Він — людина досвідчена, встиг облетіти весь континент, поминаючи вже постійні перельоти з Парижа в Лондон і назад. З ним досить багато багажу — паризькі моди, журнали, взірці. „Найновіші!“ з пихою переко-нує нас. І глузує з своїх колег, що ще й досі послу-

говуються старою залізницею й журнали яких теж встигнуть зостаритися, заки вони дойдуть...

„Ніде так смашно не спиться, як на аероплянні“, переко-нує мене цей тубілець піднебесся. Треба тільки при звичаїтись. Ніщо так гарно не усипляє, як тріск мотора з 12 циліндрами й легке гойдання апарата.

„В тісній кабіні повітряного апарата випадкова знайомість якось дивно швидко переходить у інтимність...

„12 година. Луг у долині, оточений горбиками. Над ним блискучий круг і по середині його білі блискучі літери: Будапешт. Безшумно наша машина спускається на аеродром.

Культуно-освітні справи.

Український університет.

На засіданні сойму 20 ц. м. п. Чапінські в імені ППС вніс наглий внесок у справі університету з українською викладовою мовою. В мотивуванні внескодавці звертають увагу, що є неможливим, щоб 14-процентове населення не мало огнища вищої науки. Відсутність такого центру викликає в українському населенню зрозуміле незадоволення, яке виявляється в стремлінні до заснування тайних наукових інституцій і спричиняє еміграцію української молоді за границю, де творяться ворожі для Польщі центри. Внескодавці пригадують, що в 1920 р. тодішній прем'єр вніс проект закона в справі українського університету. Тому закликають уряд вжити всіх засобів до відкриття українського університету. Осідком його має бути Львів. Поки що слід відкрити відділи: філософічний, правничий, сусп. наук, а пізніше — лікарський. С цією метою сойм уповажнює міністра освіти зробити потрібні приготування і вставити до бюджетового прелімінаря з 1 січня 1925 р. відповідну позицію. Міністра скарбу закликають не робити міністрові освіти ніяких труднощів у цьому напрямку.

Під внеском ППС українські послы одмовилися дати свої підписи, домагаючись не заснування нового університету, а санкціонування тємних вищих українських шкіл у Львові.

Українське шкільництво.

К. Сроковський подає в своїй брошурі про українське питання „на кресах“ такі цифрові дані: 31 березня 1923 року на Волині було:

	шкіл	дітей	правосл.	р.-кат.	юд.
1) українських	421	24224	23071	748	405
2) російських	6	749	739	10	—
3) польських	676	47753	21713	17403	6720
4) чеських	40	1944	1600	303	—
5) німецьких	16	728	евангеличеськ.		
	1159	75399	18464	47123	7125

Цифри дуже красномовні що-до шкільної політики на Волині. Але вони робляться ще красномовніше, коли зробити з них де-які комбінації. Додаймо число р.-кат. дітей всіх шкіл і одержимо число 18.151. Додаймо тепер дітей православних шкіл україн., польських і чеських — 56.384. Припустім, що серед дітей р. кат. є лише 25% українців р.-кат., віднімим це число від числа польських дітей і додаймо до числа українських; з правосл. російськ. шкіл треба перерахувати до українців найменше 50% — і одержимо: дітей рим.-кат. (у кругл. цифрах): 13.500; дітей укр. — 61.000. Поділім число дітей польск. на число польськ. шкіл (676) і довідаємося, що на 1 польську школу припадає 20 дітей (в дійсності значно менше); поділивши 61.000 укр. дітей на 421 укр. школу, маємо 146 укр. дітей на 1 укр. школу, себ-то майже в 7½ раз більше. Як узяти під увагу, що ледве половина укр. дітей знайшла місце в укр. школі, то на 1 укр. школу припадає до 300 дітей, а поляків на 1 польську — 20, себ-то поляки мають шкіл в 15 раз більше.

Учителів поляків було 962 чол., себ-то на одного польськ. учителя припадало біля 15 дітей, а на одного учителя-українця (всього було 623) — 196 дітей, тоб-то в 13 раз більше.

ПРИРОДА; НАУКА, ВІНАХОДИ.

Життєздібність бактерій. В англійських лябораторіях на протязі цілого ряду літ робились досвіди, щоб встановити життєву силу й відпорність поодиноких мікробів. Виявилось, що де-які бактерії, які переховуються в стерелізованій формі по 14 — 20 літ, ще не втратили силу життя. Такими бактеріями є бактерії тифусу. Бактерії дифтериту й холери — пропали. Бактерія тифусу іноді живе після 18 років і може викликати хворобу. Інші бактерії живуть навіть після 19 років. Одного разу миша з'їла паперову тубку, в якій переховувалась бактерія 31 рік і ця бактерія вбила мишу.

Ще гірше, що бактерії, вміраючи, залишають по собі яєчки, які мають дуже міцну поволуку, що охороняє їх від зовнішніх впливів, як погода й т. инш. Треба дуже високої температури, щоб яєчка знищити. Натомість легко їх вбиває низька температура (мороз).

Все це вказує, як старанно, але й як обережно треба переводити дезинфекції по заразливих хворобах.

Як рекламуються. Американці давно вже проголосили, що реклама є мотором торгівлі та промислу, й своє гасло здійснюють у життю що-дня й в широченних розмірах. Західна Європа не гірше розуміє значіння реклами. Й не тільки в життю торговельному та промисловому. Один з відомих талановитих письменників Заходу сказав, що ¾ своєї слави він завдячує рекламі. А талановиті артисти, співаки, музики, малярі й т. д.? Хто не знає, що всі вони послуговуються рекламою? В нашому бурхливому, складному, біжучому життю найбільший талант вимагає того, щоб на нього була тим чи иным чином звернена увага, себ-то, потребує реклами. Як у великому гомонливому натовпі увага може бути звернена лише голосним голосом, вигуком чи яким-небудь иншим разючим способом, так і наше гомонливе, бурхливе життя вимагає реклами галасливої, різкої, оригінальної.

Ми, українці, занадто в цьому відношенні скромні, соромливі. Голосна реклама в нас вважається за „кепський тон“, а взагалі реклама — за даремне витрачання грошей. Через те, наші часописи виходять майже без оголошень, а підприємства майже нікому невідомі. Й ті й инші на цьому втрачають: «Добра реклама завжди дає прибутки, в гіршому ж випадку не дає втрат». У Варшаві існує спілка акційна „Брати Яблковські“, Ці брати колись мали манесеньку крамничку, а тепер мають величезне підприємство на взірці петроградського „Мюр і Ме-

реліз“, що займає величезний власний чотирьохповерховий будинок. До „Яблковських“ можна ввійти голім і ввійти не тільки одягненим, але винести з собою все, що може дати розкішне життя (натурально, як є гроші). До цього треба додати, що ледве чи хто в Варшаві витрачав і витрачає стільки грошей на рекламу, як ця фірма.

В Західній Європі рекламуються найоригінальнішими способами. Недавно в Лондоні заарештовано худу, обдерту, голодну людину. На запитання поліції, чим вона займається, відповіла: «Граю ролю гладкого дядьки». Виявилось, що певна фірма одягала цього живого кістяка в гумову одягу, напампопувала, як мяча, до величезних розмірів і фотографувала як «хвору товсту людину»; потім потроху випускала повітря й знову фотографувала. Знімки мали показувати, що так цей чоловік доходив до нормального стану, завдяки якомусь специфіку, що виробляла ця фірма.

В одному з садів Парижа що-дня зустрічали жінку з чудовою дитиною. Всі звертали увагу й нав'язували розмову. Жінка оповідала, що дитина була засуджена лікарями на смерть, але Бог послав ще одного лікаря (вона називала його прізвиськом й адресою), який створив таке диво. Це була звичайна реклама певного лікаря.

Фірми, що друкують реклами, пом'яють не тільки собі, але й рідній пресі. Отак, польський тиждень „Swiat“ врятували від смерті промисловці, даючи йому реклами й друкуючи списи своїх підприємств.

А ми? Нидіємо, бо боїмося реклами.

Сильняк часу можна голодувати. Не так легко вмерти з голоду, як це іноді здається. В 1831 р. в Тулузі помер убивець, який проголодував 65 днів раніш, ніж вдалось йому вмерти. В 1880 році в Нью-Йоркові голодував під суворою контролею доктор Генри Ганнер 40 днів. Врешті обридло йому більше голодувати. З 41 дня почав їсти й швидко поправився. Італієць Зуччи голодував 30 днів. У Парижі артист-маляр Мор'ятті не їв 50. А добре всім пам'ятний мер міста Корк підчас Ірландсько-англійської боротьби вмер на 73 день голодування.

Ще довше можуть голодувати де-які звірята. Відомо, що медвідь не їсть усю зиму. Один з велитенських вужів може голодувати 23 місяці. Собака 30 — 60 днів.

Звірята вмірають тоді, коли втрачають 40% своєї ваги. До цього моменту вони втрачають 80% товщу (жиру), 27% м'язів, 13% кісток, 3½% м'язів серця. Очевидно, найважливіші органи з'їдають инші.

Відповідь брехунам.

„Наш Світ“ належить до тих нечисленних органів, які повстали й живуть власними маленькими коштами, але зате великою вірою в свій народ, у свою культуру, в свою правду. Ніхто, ні одна жива душа не простягла нам руки допомоги. Навпаки, ми зустрічали багато сплетень, інсинуацій, брехні. Люде, що звикли продаватись, не могли зрозуміти, що можна в найскрутніших обставинах зберегти чисту душу й чисті руки.

Отак, відомий Марко Луцкевич, б. посол до Сойму, що перебуває на Великій Україні, не маючи жадних інформацій про „Наш Світ“, хляпнув у нас у „Вістях“ болотом з властивою йому авантюристською нерозважністю, ставлячи наш орган поруч рижних рептильок, про що сповіщало „Діло“ в ч. 176. Ми глибоко переконані, що наші читачі, приятелі й прихильники оцінять, як слід, безглузду писанину Луцкевича.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Гурток жінок Українок м. Варшави, улаштував 22 березня ц. р. „Вареники“ на користь жінок і дітей українських емігрантів. Прибуток в сумі 463.420.000 мп. розділено між:

Жінками і дітьми таборів	
Щепіорно і Каліш	353.420.000
п. Х. С.	30.000.000
п. В.	30.000.000
п. Б.	30.000.000
п. Л.	20.000.000
Разом	463.420.000 мп.

Редактор-Видавець В. Островський.

З причин технічних випускаємо Ч. 7 і 8
одним зошитом (подвійне).

МОЛОДА УКРАЇНА

ілюстрований часопис
для молодіжі

Додат. „Світ Дитини“.

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА ДЛЯ КРАЮ 12 МР.
ОСНОВН.

ОСНОВНА ЦІНА ПРИМІРНИКА 50 ФЕН.

Редакція і Адміністрація:

Львів, вулиця Зіморовича Ч. 3.

КНИЖКИ,

ЯКІ ПОВИННІ БУТИ В КОЖНОГО
УКРАЇНЦЯ:

ІВАНИЦЬКИЙ І ШУМЛЯНСЬКИЙ. Російсько-український словник, у двох частинах, всі необхідні слова 11 злотих.

О. ОЛЕСЬ. Поезії з рр. 1903 — 1923. Вид. Лаврова. 1923 р. 2 зл. 50 гр

Д-р Є. ЛУКАСЕВИЧ. Як доглядати діток-немовлят. 3 ілюстраціями. 1 злот.

Д-р В. ДМИТРИЮК. Як лікувати рани. Порадник по хірургії: антисептика, асептика, перевязки. Вид. „Нашого Світу“. Ця книжка повинна бути в кожній людині. Рекомендується Книгарням і Просвітам 35 гр.

В. ОСТРОВСЬКИЙ. Холмські оповідання. Боротьба на тлі релігійно-національному 90 гр.

УКРАЇНСЬКА ПАРЛЯМЕНТАРНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ. Альбом послів і сенаторів. 85 гр.

Замовляти в Адміністрації „Нашого Світу“.

Варшава, Дługa 50.

Висилається за готівку й за післяплатою.

НАСІННЯ городові, польові,
трав,

МАШИНИ до управи ріллі,
чищення насіння,
миловарства і инш.

НАВОЗИ штучні, фосфо-
рові, потасові,
азотові,

ЗАЛІЗО залізні знаряддя,
бляха, цемент,

РЕМІСНИЧІ знаряддя,

НАЧИННЯ кухонне

ЦЕМЕНТ

ДОСТАВЛЯЄ

КРАЄВИЙ СОЮЗ ГОСПОДАРСЬКИХ СПІЛОК

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

у Львові, вул. Зіморовича Ч. 20 і його відділи у Львові,
Городецька 95, в Перемишлі, Стрию, Коломиї і Сокалі.
Цінники на жадання даром.

АКЦІЙНА СПІЛКА

„ПОЛОТНО“

Львів, Головна контора вул. Зіморовича. 20.

Магазин продажу товару вул. Городецька 97.

Варстати і склад вул. Городецька 95.

Механічна ткацька сільських полотен. — Фабрика шнурів, постронків, лив, шлив. — Гуртівний магазин льну, конопель, пряжі, кляча.

Магазин продажі має на складі: селянські і крамні полотна, перкалі, шевйоти, бархани, матері на мужеські й жіночі одяги, оксфорди, зефіри, матері на блузки і різні цайги. Сітки для ловлі риб.

Закладовий кап. 200.000.000 Мп.

З причини браку грошей в обігу взагалі „Наш Світ“, як і інші видавництва, переживає тяжку фінансову кризу

Просимо: 1) пп. Передплатників, які не внесли передплати за травень, внести негайно. 2) Книгарні—надіслати гроші за продані примірники, 3) Торговельні й промислові фірми вирівняти рахунки за оголошення, 4) Всіх взагалі Українців підтримати „Наш Світ“ передплатою й розповсюдженням.

НАШ СВІТ

український ілюстрований літературний і популярно-науковий тижневик,

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

з пересилкою й з правом на безплатні додатки

ЗА 1 МІСЯЦЬ — 3 зл.

ЗА 2 МІСЯЦІ — 5 зл. (9.000.000 мар.)

ПООДИНОКЕ число без дод. — 1.350.000 мр.

ЗА КОРДОН: За місяць 1 долар.

ЦІНА ОГЛОШЕНЬ:

КРАЄВИХ: ціла ст. 125 зл., $\frac{1}{2}$ стор.—65 зл., $\frac{1}{4}$ ст.—35 зл., $\frac{1}{8}$ ст. 20 зл., $\frac{1}{16}$ ст. 12 зл.
ЗАКОРДОННИХ „ „ 25 дол. „ „ 13 дол. „ „ 7 дол. „ „ 4 „ „ „ 2 д.

Warszawa, ul. Długa 50, m. 47, Redakcja „NASZ SWIT“.

або: Warszawa, Poczta Kasa Oszczędności (P. K. O.) № 8818. „Nasz Swit“.

УВАГА: Нові передплатники на травень можуть одержати всі числа за квітень з додатками за 4.000.000 марок польських.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

„УКРАЇНСЬКИЙ ЕМІГРАНТ“

Літературно-суспільний двотижневик, присвячений справам української еміграції і реєміграції.

Під редакцією Кліма Поліщука.

Адреса Редакції-Адміністрації: Львів, вул. Коперника 16.

З „Укр. Емігранта“ можна довідатися про всі умови й засоби, при яких відбувається еміграційний рух, бо програм його містить:

1. Нариси й оповідання з життя української еміграції і іміграції на всьому світі, в яких яскравими фарбами змальовується доля й недоля тих, що пішли шукати „свого щастя“.

2. Постійний „Малий фейлетон“ на актуальні теми еміграційного руху.

3. Спеціальні статті про умови і засоби еміграційного руху, в яких особливо буде звернено увагу на таке явище, як шахрайство і недобросовісність усяких самозваних агентів, і будуть вказані певні бюро подорожі, при посередництві яких легше всього можна дістатися в різні краї Нового Світу, а саме: Сполучених Штатів, Канади, Аргентини, Бразилії, Куби, Колумбії Мексики і т. и.

4. Практичні поради; відповіді Редакції на листовні запитання про умови подорожі людей — як робітничого фаху, так і інтелігентних професій.

Оказові числа висилаються безплатно.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

КНИЖКА

ВІСТНИК УКРАЇНСЬКОГО КНИЖКОВОГО РУХУ.

Орган „Союза українських Книгарень і накладень“. Редагує КОЛЕГІЯ. Видає: В-во „БИСТИЦЯ“.

Рік видання третій.

КНИЖКА

КНИЖКА

КНИЖКА

КНИЖКА

КНИЖКА

КНИЖКА

при участі відомих укр. письменників дає оцінку кожної книжки, визначає її якість і хиб. подає відомості про діяльність укр. вид. і їх майбутні плани. веде пропаганду поширення укр. книжки, подає інформації про ведення книгарень, кольпортажі книжок і бібліотек.

є необхідна для всіх, хто цікавиться письменством, особливо для книгарень, бібліотек, читалень, освіт. тов. та учительства. має при кождім випуску безпл. додаток п. з. „Всеукраїнська бібліографія“, під р. Ів. Калиновича. куштує річно 10 зл., річник II (1922) і III (1923) по 10 зл. за річник. Для заграниці 3 ам. дол. або їх вартість у іншій валюті.

Ч. 6—10 1924 р. коштує 4.50 зл. з поштою.

Нові видання для бібліографії, листування, матеріали і гроші належить слати на адресу:

Українське Видавництво „БИСТИЦЯ“, Станиславів, вул. Липова, Ч. 76.